

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Trestné činy proti rodině a dětem

Bakalářská práce

Autor: Veronika Jedličková

Studijní program: B0923P240001 – Sociální práce

Studijní obor: Sociální práce v preventivních službách

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Filip Rigel, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Veronika Jedličková
Studium:	F21BP0295
Studijní program:	B0923P240001 Sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce v preventivních službách
Název bakalářské práce:	Trestné činy proti rodině a dětem
Název bakalářské práce AJ:	Crimes against family and children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se bude zabývat trestnými činy proti rodině a dětem podle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Struktura teoretické části: popsat právní úpravu rodiny, obecně trestní právo a jednotlivé trestné činy a pojmy, které s těmito trestnými činy souvisí a dále popsat sociální práci ve vztahu k ochraně rodiny Zvolené metody a techniky: kvalitativní výzkumná strategie, rozhovory s pracovníky, kteří pracují v tomto odvětví (OSPOD, organizace, nízkoprahová centra?). Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit postoj sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy.

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022 ŠČERBA, Filip. Trestní zákoník: komentář. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020] ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Praha: Linde, 2003. ŠÁMAL, P. a kol.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2004. CHROMÝ, Jakub. Kriminalita páchaná na mládeži. Aktuální jevy a nová právní úprava v České republice. Praha: Linde Praha, 2010. HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, c1998.

Zadávací pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	30.4.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Pardubicích dne

.....
Veronika Jedličková

Poděkování

Mé poděkování patří JUDr. et Mgr. Filipu Rigelovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady, rychlou komunikaci, trpělivost a především čas, který mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Anotace

JEDLIČKOVÁ, V. 2024. *Trestné činy proti rodině a dětem*. Hradec Králové. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce: Rigel Filip, JUDr. et Mgr. Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá trestnými činy proti rodině a dětem dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Text práce je rozdělen do pěti kapitol. První čtyři kapitoly obsahují teoretické poznatky z trestního zákoníku a odborné literatury, která se zabývá danou problematikou. Zpočátku se práce zabývá ochranou rodiny a základním vymezením trestního práva. Dále jsou vytyčeny jednotlivé trestné činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a pojmy s tím související. Závěrečná kapitola teoretické části se zaměřuje na sociální práci ve vztahu k ochraně rodiny a možnostem pomoci obětem těchto trestných činů. Poslední kapitola práce je věnována vlastnímu výzkumnému šetření, které bylo uskutečněno pomocí kvalitativní výzkumné metody, konkrétně polostrukturovaného rozhovoru a cílem bylo zjistit postoj sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy.

Klíčová slova: trestné činy, rodina, děti, Hlava IV zvláštní části trestního zákoníku

Annotation

JEDLIČKOVÁ, V. 2024. *Crimes against family and children*. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové, Philosophical Faculty. Institute of Social Work. Leader of the Bachelor Degree Thesis: Rigel Filip, JUDr. et Mgr. Ph.D.

The bachelor's thesis deals with crimes against the family and children according to Head IV of the special section of the Criminal Code. The text of the thesis is divided into five chapters. The first four chapters contain theoretical knowledge from the criminal code and academic literature that deals with the given issue. Initially, the work deals with the protection of the family and the basic definition of criminal law.

Furthermore, individual criminal acts are defined according to Head IV of the special section of the Criminal Code and terms related to it. The final chapter of the theoretical part focuses on social work in relation to family protection and the possibilities of helping victims of these crimes. The last chapter of the thesis is devoted to the own research investigation, which was carried out using a qualitative research method, specifically a semi-structured interview, and the aim was to find out the attitude of social workers towards the crimes of Head IV of the special section of the Criminal Code and the attitude towards social work related to these acts

Key words: crimes, family, children, Head IV of the special section of the Criminal Code

Obsah

Úvod	10
1 Ochrana rodiny	11
1.1 Rodina a dítě	11
1.2 Právní úprava	12
2 Trestní právo	14
2.1 Trestní právo hmotné a procesní	15
2.2 Zavinění v trestním právu	16
2.3 Trestný zákoník a trestný čin	17
3 Jednotlivé TČ dle Hlavy IV trestního zákoníku	19
3.1 §194 - Dvojí manželství	19
3.2 §195- Opuštění dítěte nebo svěřené osoby	20
3.3 §196- Zanedbání povinné výživy	21
3.3.3 §196a zvláštní ustanovení o trestání	21
3.3.4 §197 zvláštní ustanovení o účinné lítosti	22
3.4 §198- Týrání svěřené osoby	22
3.5 §199- Týrání osoby žijící ve společném obydlí	23
3.5.1 Domácí násilí	24
3.6 §200- Únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou	24
3.7 §201- Ohrožení výchovy dítěte	25
3.8 §202- Svádění k pohlavnímu styku	25
3.8.1 §203- Beztrestnost dítěte	26
3.9 §204- Podání alkoholu dítěti	26
4 Sociální práce ve vztahu k ochraně rodiny	28
4.1 OSPOD	28
4.2 Linka bezpečí	29
4.3 Nízkoprahová centra	30
4.4 Probační a mediační služba	30
4.5 Bílý kruh bezpečí, NOMIA, ProFem	31
5 Empirická část	33
5.1 Cíl výzkumného šetření	33
5.2 Výzkumná metoda	36
5.3 Výzkumný vzorek	37
5.4 Průběh výzkumného šetření	39

5.5 Interpretace zjištěných dat	40
5.6 Shrnutí výzkumného šetření	78
Závěr	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
Seznam grafů	84
Seznam tabulek	84
Přílohy	85

Seznam použitých zkratk

čl. – článek

ObčZ – občanský zákoník

Odst. – odstavec

o. p. s – obecně prospěšná společnost

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Sb. – Sbírka zákonů

TČ – trestný čin

TZ – trestní zákoník

z.ú – zapsaný ústav

Úvod

Rodina, pod tímto pojmem se každému vybaví něco jiného, a především to bude vyplývat z jeho pocitů a osobní zkušenosti, význam rodiny je pro společnost nezastupitelný. Jedná se o nejstarší společenskou skupinu a má mnoho rolí v našich životech. Jednou z hlavních rolí v rodině jsou vztahy, které jsou nejdůležitější pro zdravý vývoj dítěte, jelikož právě rodina má tu možnost, že se podílí na formování osobnosti člověka, tedy na průběh jeho socializace. Ve společnosti neexistují jen spokojené a šťastné rodiny, ale i rodiny, které mají určité problémy. Jedním z nich je, pokud se rodiče nemohou o dítě postarat či nechtějí. Důvodu to může mít hned několik, jako je rozpad manželství, nezaměstnanost, psychický stav rodičů a mnoho dalších faktorů. Rodina nám udává budoucí perspektivu, proto je potřeba tyto problémy řešit. Pro jednotlivce a celkově pro společnost je velmi důležitý zdravý vývoj dítěte. V České republice proto máme Hlavu IV zvláštní části trestního zákoníku, kde jsou vymezeny právě jednotlivé trestné činy proti rodině a dětem.

Svou bakalářskou práci jsem proto zaměřila na toto téma, a to na trestné činy dle Hlavy IV trestního zákoníku, popsat ochranu rodiny, obecně vymežit trestní právo, a především popsat jednotlivé trestné činy dle Hlavy IV a poslední kapitolu zaměřit na sociální práci ve vztahu k ochraně rodiny. Sociální práce bych řekla, že někdy je velmi podceňována vzhledem k pomoci, která je účinná a velice prospěšná. Ráda bych zmínila sociálně-právní ochranu dětí, linku bezpečí, nízkoprahová centra, probační a mediační službu a organizace jako je např. Nomia. Sociální pracovníci v těchto sociálních službách či organizací nabízí mnoho způsobů řešení různých situací, co se týče v souvislost právě s trestnými činy proti rodině a dětem a věřím, že jejich snaha a motivace pomoci se promítá do jejich pracovních životů.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit postoj sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy. Vybrala jsem si kvalitativní výzkumnou strategii, tedy rozhovory s pracovníky. Zvolila jsem právě organizaci Nomia, dále pracovnice ze sociálně-právní ochrany dětí a pracovnice z nízkoprahového centra. Cíl mé práce jsem si rozdělila do pěti dílčích cílů a díky nim mohu získat podrobnější informace k tématu.

1 Ochrana rodiny

Ochrana rodiny je komplexní a neustále se vyvíjející oblast, má zásadní význam pro společnost. Zajištění bezpečného a podpůrného prostředí pro rodiny přispívá k dobrému fyzickému a psychickému zdraví jednotlivců, zejména dětí. Ochrana rodiny zahrnuje prevenci rizikových situací, jako je např. domácí násilí nebo zneužívání dětí, a poskytování potřebné pomoci a podpory ve chvílích krize. Cílem ochrany rodiny je zajištění její stability, funkčnosti a harmonie, což má pozitivní vliv na celý společenský systém. (Hrušáková, Králíčková, 2006) Je důležité, aby systém ochrany rodiny byl flexibilní a reagoval na aktuální potřeby a výzvy. Důležitá je také spolupráce státních institucí, neziskových organizací a samotných rodin.

1.1 Rodina a dítě

Pojem rodina není v českém právu přesně definován, ale Ústava České republiky definuje rodinu jako základní společenskou a hospodářskou jednotku a dále stanoví, že rodina má právo na ochranu státu. Definic rodiny existuje mnoho. Rodina je tradičním prostředím utváření a reprodukce sociálních vztahů. Jedná se o zprostředkující článek mezi společenskými a individuálními zájmy, je nezastupitelnou institucí, která plní ve společnosti významné funkce a je proměnlivá. Rodina je také považována za sociální skupinu formující osobnost člověka a jeho sociální charakter a též skupinou, jejíž úloha má být ochrana před tlakem společnosti. Doposud všechny historické pokusy, které měly nahradit rodinu ztroskotaly. Obecně rodinu můžeme charakterizovat jako malou skupinu osob, která je spojena manželskými nebo příbuznými vztahy a společným způsobem života. (Hrušáková, Králíčková, 2006)

Rodina je mimo jiné i skupinou, v které se přenášejí tradiční kulturní vzorce chování, proto je díky tomu i jednotkou značné míry konzervativní. Současná podoba rodiny je tedy výsledkem její reakce na široké společenské podmínky, kterým se rodina byla nucena adaptovat. Existují různé formy rodin, dle toho, kdo rodinu tvoří. Většinou se jedná o rodiny, které jsou tvořeny rodiči a jejich biologickými dětmi, mohou být i adoptivní rodiny, však vzhledem k dnešní době, kdy se rodiče mnohem častěji rozvádí, bývá častěji rodina formou, kde žije rodič samoživitel s dětmi. (Hrušáková, Králíčková, 2006) Ať už si to uvědomujeme či ne, tak rodina má v životě každého člověka, velice důležitou roli. Rodina, v které vyrůstáme nás formuje a ukazuje vzorce chování, které

si neseme celý život a někdy si to ani neuvědomuje. Má i dané i určité funkce, jako je biologicky – reprodukční, ekonomicky – zabezpečovací, emocionální a socializačně – výchovná funkce.

Trestní zákoník nám pojem dítě vymezuje velmi stručně a jasně, a to dle §126 v obecné části se pojmem dítě rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. Zákon však v některých případech může výslovně stanovit nižší věkovou hranici. Dítě je předmětem zvláštní ochrany zejména proto, že jde o dosud rozumově, duševně i tělesně nedospělého jedince. (Jelínek, 2022) Dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže §2 je pojem dítě a mladiství brán jako pachatel trestných činu a je zde pojem dítě definován, že dítě je osoba mladší patnácti let a pojem mladiství jako osoba, která dovršila patnácti let, ale je mladší osmnácti let. (Šámal, 2004)

Zákon o sociální – právní ochraně dětí definuje v souladu s Úmluvou o právech dítěte pojem dítě tak, že dítětem je osoba nezletilá. Podle čl. 1 Úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. (Ministerstvo práce a sociálních věcí. Online. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>)

1.2 Právní úprava

Rodinu považujeme za tradiční základní prvek lidské společnosti, který udává budoucí perspektivu, proto je důležitá její ochrana. Ochrana rodiny a dětí je v České republice zajišťována komplexním systémem právních norem, které definují práva a povinnosti jejich členů a stanovují rámec pro jejich fungování. Mezi nejvýznamnější právní předpisy patří zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, která nám garantuje základní práva a svobody týkající se rodiny, jako je právo na manželství, rodičovství a ochranu dětí. Dále je ochrana rodiny a dětí ukotvena v zákoně č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je zaručena i řadou mezinárodních závazných dokumentů, jako je čl. 16 Všeobecné deklarace lidských práv či čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Rodina a rodičovství jsou dle čl. 32 odst. 1 LPS pod ochranou zákona. Její ochrana je i zaručena ústně právními předpisy.

Trestní zákoník (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) nám stanovuje trestné činy proti rodině a dětem, které jsou dle jejich významu chráněných zájmů zařazeny do Hlavy

IV. zvláštní části trestního zákoníku. (Jelínek, 2022) Objektem neboli to, co nám chrání trestní zákoník této skupiny trestných činů je zájem společnosti na uplatnění institutu monogamie a zájem na řádné výchově, výživě, tělesném a duševním vývoji dítěte. U trestných činů §200 až §204 může být pachatel kdokoliv, však u trestných činů dle §195 až §198 a §201 odst. 1 písm. d) může být jen ten, komu byla uložena zvláštní povinnost podle rodinného práva (tzv. speciální subjekt). Všechny trestné činy v hlavě IV. trestního zákoníku musejí splňovat zavinění z úmyslu, aby naplnili subjektivní stránky TČ. Výjimkou jsou trestné činy §196 odst. 1 a §201, kde zákon uvádí, že je možné je spáchat i z nedbalosti, tedy je lze spáchat úmyslně i z nedbalosti, ale vždy připadá pouze jedna forma zavinění.

Trestné činy spáchané na dítěti jsou většinou přitěžující okolností, z nichž vyplývá vyšší trestní sazba. (Jelínek, 2022) Ochrana dítěte je velmi široký pojem. Zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte. Je upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech, které mají různé právní síly. Valné shromáždění OSN 20.listopadu 1959 a Úmluva o právech dítěte přijata v roce 1989 deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a prospěch všech svých členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu. Ve smyslu mezinárodních dokumentů dítě potřebuje péči a odpovídající právní ochranu před narozením a po něm pro jeho tělesnou a duševní nezralost. (Ministerstvo práce a sociálních věcí. Online. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>) (Špeciánová,2003)

Formálně nejdůležitějším orgánem, který stojí na vrcholu ochrany práv dětí je Ministerstvo práce a sociálních věcí, které dle zákona pečuje o rodinu a chrání mateřství. Dalším z resortů je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, do jehož kompetence spadá dohled a financování téměř všech zařízení institucionální péče o děti. Ministerstvo zdravotnictví, do jehož spadá zařízení institucionální péče pro nejmenší děti a také Ministerstvo vnitra, které okrajově zasahuje do problematiky ohrožených dětí či Ministerstvo spravedlnosti. (Brzobohatý, Cirbusová,2017)

2 Trestní právo

Trestné právo a sociální práce se na první pohled zdají být dvěma oddělenými disciplínami s rozdílnými cíli a přístupy. Zatímco trestní právo se zaměřuje na potrestání pachatelů trestných činů a ochranu společnosti, sociální práce se soustředí na pomoc lidem v nouzi a podporu jejich resocializace. Nicméně, propojení těchto dvou oblastí je mnohem hlubší a důležitější, než se může zdát. Trestné právo a sociální práce se vzájemně doplňují a společně tvoří komplexní systém pro řešení kriminality a pomoc obětem. Propojení a spolupráce obou oblastí je nezbytné pro dosažení spravedlnosti, prevence kriminality a budování bezpečné společnosti.

Trestní právo v České republice je součástí českého právního řádu a odvětvím veřejného práva, které určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestnými činy, jaké jsou sankce za jejich spáchání a jakým způsobem stát prostřednictvím svých příslušných orgánů spáchání trestných činů zjišťuje a jejich pachatele trestá. Trestní právo se dělí na hmotné a procesní. Hmotné právo upravuje podmínky trestněprávní odpovědnosti fyzických osob a procesní právo, které upravuje postup, jakým jsou trestné činy zjišťovány a jejich pachatelé potrestáni. (Jelínek, 2022)

Trestní právo má několik zásadních funkcí, které plní. Hlavní jsou čtyři funkce, a to funkce ochranná, preventivní, represivní a funkce regulativní.

Funkce ochranná, která je dominantní. Trestní právo je nejpřísnější prostředek, který má stát k dispozici k ochraně taxativně vymezených zájmů. Nastupuje tam, kde se ostatní právní prostředky ukážou jako neúčinné. Tedy funkce ochranná je krajní prostředek ochrany společnosti a chrání určený kruh společenských vztahů před společensky nejnebezpečnějšími útoky fyzických osob. (Jelínek,2022)

Funkce preventivní, která má předcházet a zamezovat trestnou činnost. Preventivní působení na potenciaálního pachatele, aby si své trestněprávní jednání rozmyslel. Funkce preventivní má také úlohu, aby vychovávala odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život, a tím i na ostatní členy společnosti působit výchovně. (Jelínek,2022)

Funkce represivní, která směřuje k ochrannému cíli výlučně individuálním působením na pachatele trestného činu. Jejím hlavním účelem je zabránit pachatelům páchat další trestnou činnost a během výkonu trestu pro ně vytvářet podmínky pro jejich

převýchovu a k obnovení narušených sociálních vztahů. Opírá se o donucovací normy. (Ščerba, 2020)

Funkce regulativní, která stanovuje podmínky trestní odpovědnosti i beztrestnosti a tím reguluje právní vztahy. Zakotvuje podmínky ukládání trestů, stanoví ochranná opatření, podmínky zániku trestnosti a trestů a také působnost trestních zákonů. (Jelínek,2022)

2.1 Trestní právo hmotné a procesní

Trestní právo hmotné nám určuje, za jakých podmínek určitým způsobem jednání představuje daný trestný čin a jaké sankce za něj mohou být uloženy. Jeho základním účelem je ochrana nejdůležitějších právních statků, tedy zájmy fyzických a právnických osob, ústavní zřízení České republiky a zájmy společnosti. (Jelínek, 2022)

Dle komentáře trestního zákoníku (Ščerba, 2020) „*V objektivním smyslu je tedy trestní právo hmotné soubor právních norem a právních principů, které upravují vznik, změnu a zánik trestněprávních vztahů mezi pachatelem trestného činu jinak trestného a státem, jehož obsahem je právo a zásadní povinnost státu kvalifikovaným způsobem, který je způsobilý naplnit účel ochrany trestním právem chráněných zájmů, na spáchaný trestný či čin jinak trestný reagovat a povinnost a zásadní právo pachatele snést takovou trestněprávní reakci.*“

Pramenem je trestní zákoník - zák. č. 40/2009 Sb., vymezuje, co jsou to trestné činy a jaké tresty se za ně ukládají. (Mitlöhner, 2014)

Trestní právo hmotné se uplatňuje prostřednictvím práva procesního. Normy práva procesního upravují postup orgánu činných v trestním řízení o konkrétních spáchaných trestných činech, aby trestné činy byly hned náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. (Jelínek, 2022)

Ochranu v některých případech můžeme poskytnout i cizím, nikoli jen státním zájmům např. §238 (Porušování domovní svobody), §260 (Poškození finančních zájmů Evropské unie).

Trestní právo procesní se zabývá pravidly a postupy, které se uplatňují při projednávání trestních případů. Zahrnuje procesní práva obviněných, práva obhájců, pravidla pro vyšetřování a dokazování, a také pravidla týkající se výkonu trestu. Trestní

právo procesní stanovuje postup, který musí být dodržen při zahájení trestního řízení, vyšetřování podezřelých osob, shromažďování důkazů a jejich prezentaci před soudem. Základními principy trestního práva procesního jsou princip legality, nestrannosti, spravedlnosti, veřejného postupu a princip presumpce nevinny. Každý je totiž považován za nevinného, dokud mu není prokázána vina. Hlavním pramenem českého trestního práva procesního je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. (Jelínek. 2023)

2.2 Zavinění v trestním právu

Jelínek (2022) definuje „*Zavinění je psychický vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, ať již vytvořeným pachatelem nebo objektivně existujícím bez jeho přičinění již v době činu.*“ Označení zavinění se ve stejném smyslu používá i výraz vina. Zavinění v trestním právu může být dvěma způsoby, a to zavinění z nedbalosti nebo zavinění úmyslem. Nedbalost (§16) může být vědomá a nevědomá a úmysl (§15) přímý a nepřímý.

1) Úmysl (§15)

Přímý úmysl, tedy pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoníku porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem a učinil tak.

Nepřímý úmysl, tedy pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. (např. osoba má zákaz pobytu, ale stále tu je)

2) Nedbalost (§16)

Nedbalost vědomá znamená, že pachatel věděl, že může způsobem stanoveným v trestním zákoníku porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí. (např. rychlá jízda v obci)

Nedbalost nevědomá, v tomto případě pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom, vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl. (např. kácel strom a ten na někoho spadl) (Jelínek,2022)

2.3 Trestný zákoník a trestný čin

„Trestní zákoník je primárním pramenem trestního práva dospělých a podpůrným pramenem trestního práva mladistvých a trestního práva ve věcech právnických osob.“ (Jelínek, 2022)

Dále upravuje pravidla týkající se trestního řízení, vyšetřování, dokazování a postupy soudů při projednávání trestních případů. Trestní zákoník je základním právním předpisem trestního práva a je platný ve většině zemí. Jeho cílem je zajistit ochranu společnosti, potrestat pachatele trestných činů a předejít dalším trestným činům.

Trestní zákoník (zák. č. 40/2009 Sb.) se skládá ze tří částí:

1) OBECNÁ - §1-§139 (7 hlav)

Obecná část společně s částí zvláštní tvoří nerozlučný celek a nelze je tedy odděleně použít. Pojednává zejména o základech trestní odpovědnosti, o působnosti trestních zákonů, o okolnostech vylučujících protiprávnost, ukládání trestů.

2) ZVLÁŠTNÍ - §140- §418 (13 hlav)

Zvláštní část se dělí do 13 hlav podle druhových objektů, které jsou příslušnými skutkovými podstatami chráněny. Řazení jednotlivých hlav je dle toho, jaký význam se jednotlivým chráněným hodnotám přisuzuje v České republice. Dále obsahuje znaky jednotlivých přečinů, zločinů a zvláště závažných zločinů a také stanoví tresty.

Hlavy jsou řazeny takto:

I. TČ proti životu a zdraví

II. TČ proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

III. TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

IV. TČ proti rodině a dětem

V. TČ proti majetku

VI. TČ hospodářské

VII. TČ obecně nebezpečné

VIII. TČ proti životnímu prostředí

IX. TČ proti ČR, cizímu státu a mezinárodní organizaci

X. TČ proti pořádku ve věcech veřejných

XI. TČ proti branné povinnosti

XII. TČ vojenské

XIII. TČ proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

3) PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Řeší přechod stávající právní normy na novou a dále obsahuje tzv. Derogační klauzule, což znamená, kdy a jaké zákony se s účinností nového zákona ruší. Poslední ustanovení zákoníku je §421 a zde je uvedeno, že den účinnosti tohoto zákoníku je k 1.1.2010. (Jelínek, 2022)

Trestný čin je protiprávní čin, který trestní zákon (z. č. 40/2009 Sb.) označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za TČ je třeba úmyslného jednání, pokud v zákoně není výslovně uvedené, že postačí zavinění z nedbalosti.

Trestné činy dělíme na přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou přečiny a zvláště závažné zločiny jsou úmyslné trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně 10 let. (Jelínek,2022)

3 Jednotlivé TČ dle Hlavy IV trestního zákoníku

Hlava IV zvláštní části trestního zákoníku se zabývá trestnými činy proti rodině a dětem. Tyto trestné činy jsou specifické tím, že zasahují do nejcitlivějších oblastí lidského života, do fungování rodiny a do ochrany dětí. Jednotlivé trestné činy jsou od §194 po §204.

3.1 §194 - Dvojí manželství

Nejdříve je potřeba si vymežit pojem manželství. Manželství v občanském zákoníku dle §655 je definováno jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Manželství vzniká svobodným projevem vůle ženy a muže, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství. Trestní zákoník ani jiný trestněprávní předpis pojem manželství nijak nedefinuje. (Jelínek, 2022)

Samotný trestný najdeme v §194, je první trestný čin v trestním zákoníku, jejímž zájmem je ochrana rodiny a dětí. Objektem tedy chráněným zájmem tohoto trestného činu je institut monogamie, tedy trvalý svazek ženy a muže, který vznikl způsobem stanoveným občanským zákoníkem. Ochrana je poskytována pouze manželství, nikoliv registrovanému partnerství. Občanský zákoník v §674 zakazuje uzavřít manželství osobě, která již uzavřela registrované partnerství, které doposud trvá a §4 odst. 4 písm. c) zákona o registrovaném partnerství zakazuje uzavřít registrované partnerství osobě, která již uzavřela jiné registrované partnerství či manželství nebo vstoupila do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí, a jeho či její manželství nebo partnerství či obdobný svazek trvá. Tedy v případě uzavření manželství s osobou, která je již registrovaným partnerem, se nejedná o trestný čin dvojího manželství, ale jedná se pouze o neplatné manželství z pohledu rodinného práva.

Ustanovení obsahuje dvě skutkové podstaty. Za prvé spočívá v uzavření manželství osobou, která je již v manželském svazku, je tedy naplněna objektivní stránka uzavřením tzv. bigamického manželství. Nejedná se o trestný čin trvajících, ale trestný čin je dokonán uzavřením manželství za trvání předešlého manželství, a to i za situace, kdyby manželství bylo následně prohlášeno za neplatné, rozvedeno či mělo zaniknout z některých dalších zákonem předvídaných způsobů. Promlčecí doba trestného činu začne běžet od okamžiku uzavření druhého manželství. (Ščerba, 2020)

Za druhé základní skutková podstata spočívá v uzavření manželství s osobou, která již v manželství jiném je. Je tedy pochopitelné, že pachatel tohoto trestného činu může být pouze fyzická osoba. Vyžaduje se zavinění z úmyslu. Pachatelem je tedy ten, kdo sám není manželem, ale úmyslně manželství uzavře s osobou, která v něm je. Tady se pachatel může stát kdokoliv, však u první skutkové podstaty může být pachatelem jen ten, kdo již dříve manželství uzavřel. Dvojí manželství je přečin. (Jelínek, 2022)

3.2 §195- Opuštění dítěte nebo svěřené osoby

Pojem opuštění dítěte či svěřené osoby se rozumí, že následkem tohoto jednání je opuštěná osoba neschopna si sama pomoc, je vystavena svému vlastnímu osudu. Může mu tedy v důsledku jednání vzniknout nebezpečí újmy na zdraví nebo smrti. Takovéto jednání může vzniknout v případě, kdy dítě, nebo svěřenou osobu pachatel ponechá na nebezpečném místě (opomenutí), nebo že odnese na takové místo (konání) (Chromý, 2010) Tedy k naplnění opuštění dochází v momentu zanechání dítěte či svěřené osoby na místě a za podmínek, za kterých dochází k ohrožení zdraví a života, tedy nikoli na opomenutí starat se o takovou osobu a poskytovat ji výživu. Nemůžeme se tedy proto jednat o trvalý delikt. (Ščerba, 2020)

Další pojem, který je potřeba definovat vzhledem k trestnému činu je svěřená osoba. Svěřená osoba je termín, který se používá k označení osoby, která je odkázána na péči jiných osob, protože není schopna se o sebe postarat sama. Svěřené osoby mohou být děti, osoby s duševní poruchou, osoby s tělesným postižením nebo osoby, které jsou ohroženy násilím nebo zanedbáváním. Svěřené osoby jsou chráněny před násilím, zanedbáváním a dalšími formami poškození. Tato ochrana je zajištěna řadou právních předpisů, které upravují práva a povinnosti osob, které mají svěřené osoby v péči. (Ščerba, 2020) Trestný čin §195, jehož chráněný zájem je ochrana dítěte a osoby, o kterou má pachatel povinnost pečovat a která není schopna si sama opatřit pomoc, při ohrožení zdraví a života. Pachatelem může být pouze fyzická osoba a jen ten, kdo má o dítě nebo svěřenou osobu povinnost pečovat. Jedná se o trestný čin, který je třeba z úmyslu, přičemž úmysl pachatele se musí vztahovat k tomu, že dochází k opuštění, ale i ohrožení dítěte či svěřené osoby na životě a zdraví, s čímž je pachatel alespoň srozuměn. V základní skutkové podstatě je opuštění dítěte nebo svěřené osoby přečinem. (Ščerba, 2020)

3.3 §196- Zanedbání povinné výživy

Povinná výživa je právní povinnost jedné osoby, tedy živatele poskytovat jiné osobě prostředky na její výživu. Povinná výživa se týká především vztahů mezi rodiči a dětmi, ale může se vztahovat i na jiné osoby např. na vnoučata. Vyživovací povinnost je blíže upravena ObčZ v části druhé. Zákonný nárok na výživu se nepromlčuje a nelze se ho vzdát. Obsahem vyživovací povinnosti není jen plnění výživného poskytované v penězích, ale i vlastní výživa, ošacení i bydlení, taktéž výkon osobní péče o osobu. Výživné mezi registrovanými partnery a bývalými registrovanými partnery upravuje samostatně zákon o registrovaném partnerství. (Ščerba, 2020) (Špeciánová, 2003)

Jedná se o jeden z nejčastějších trestných činů páchaných v České republice. Objektem trestného činu je nárok na výživu vyplývající z občanského zákoníku. Ze zákona přímo vyplývá povinnost vyživovat, tedy proto není nutné o této povinnosti ani stanovení přesné výše výživného speciální rozhodnutí soudu. (Špeciánová, 2003) Předmětem útoku je osoba, vůči ní má pachatel zákonnou vyživovací povinnost. Trestný čin §196 má dvě skutkové podstaty a má dvě odlišná jednání. Spočívá to v tom, že za v §196 odst.1 pachatel neplní po dobu delší než čtyři měsíce svou zákonnou povinností vyživovat nebo zaopatřovat jiné, tady lze i zavinění z nedbalosti a v §196 odst. 2 pachatel se po dobu delší, než čtyři měsíce své vyživovací povinnosti úmyslně vyhýbá, jinými slovy usiluje o to, aby se této povinnosti zbavil nebo oddálil možnost vymáhání nároku. Trestný čin je dokonán v okamžiku, kdy doba, po kterou nebylo výživné plněno, přesáhne čtyři měsíce, však dokončen je až buďto posledním dnem toho měsíce, za který se má výživné zaplatit či zahájením trestného stíhání. (Ščerba, 2020)

Dle tohoto ustanovení není postižitelné neplnění povinnosti výživy založené smlouvou či rozhodnutím soudu, např. o náhradě, nemajetkové újmy. (Jelínek, 2022)

3.3.3 §196a zvláštní ustanovení o trestání

Pachateli při trestání trestného činu zanedbání povinné výživy dle §196 odst. 1 a odst.2 je třeba logicky volit takové druhy trestů, které nejsou přímo spojeny s odnětím jeho svobody.

Dle §55 odst. 2 lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody, ale pouze za předpokladu, že není naděje, že by bylo možné pachatele napravit jiným trestným, nebo si uložení takového trestů žádá účinná ochrana společnosti. (Jelínek,2022)

Dle § 48 odst. 4 lze uložit pachateli přiměřené omezení, aby se zdržel řízení motorových vozidel. Tento neobvyklý prvek sankcionování pachatelů trestného činu zanedbání povinné výživy vychází ze skutečnosti, že možnost řízení motorových vozidel představuje v dnešní společnosti významnou a ceněnou hodnotu, tedy pachatel má být motivován odnětím této možnosti, aby v budoucnu svou vyživovací povinnost plnil a aby uhradil dlužné výživné. (Ščerba, 2020) Však je třeba se vyvarovat situacím, kde by uložení tohoto omezení šlo na úkol výdělkových možností pachatele (např. řidiči z povolání), kde by se snížila možnost dostat pachatele k plnění svým povinnostem. (Jelínek, 2022)

3.3.4 §197 zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Dle Jelínka (2022) „Zájem společnosti na plnění vyživovací povinnosti a na odstranění následků, které neplnění vyvolalo, je tak intenzivní, že se promítl do zvláštního ustanovení o účinné lítosti, které za splnění podmínek v zákoně uvedených zaručuje beztrestnost pachatele.“

Trestnost činu zanedbání povinné výživy dle zvláštního ustanovení o účinné lítosti může zaniknout po splnění dvou podmínek (Ščerba, 2020) :

1. pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek
2. čin neměl trvale nepříznivé následky

Toto ustanovení lze použít tehdy, kdy je to ve prospěch pachatele. Dodatečné splnění vyživovací povinnosti je třeba chápat, že o účinnou lítost půjde nejen když pachatel sám uhradí dlužné výživné, ale i tehdy, když jiným způsobem zajistí, aby za něho jiná osoba dlužné výživné uhradila. Dobrovolně pachatel musí dodatečně splnit svou vyživovací povinnost v celém rozsahu. (Jelínek, 2022)

3.4 §198- Týrání svěřené osoby

Dle Ščerby pojem týrání soudní praxe definuje „Týráním se rozumí zlé nakládání s osobou vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, které týraná osoba týraná osoba pro jeho hrubost, bezohlednost nebo bolestivost pocítuje jako těžké příkoří.“. Týrání rozdělujeme na tělesné a na psychické. Do fyzického násilí můžeme zařadit např. nepřiměřené fyzické trestání, kopání, bití, údery rukou o hlavu a dalších částí těl,

tahání za vlasy a mnoho dalších. A za psychické násilí můžeme zařadit např. vulgární nádivky, vyhrožování, ponižování, kontrola telefonu a opět mnoho dalších. (Špeciánová, 2003)

V kapitole 3.2 je blíže definován pojem svěřené osoby. Chráněný zájem u tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiného důvodu v péči nebo výchově jiných. V tomto případě ke svěřeni poškozeného do výchovy pachatele trestného činu týrání svěřené osoby není potřebný žádný právní akt, ale postačí pouze skutečnost, že se pachatel snažil na poškozeného výchovně působit. Právě k tomuto nejčastěji dochází ve společném soužití druhá s družkou, kdy druh není vlastní otec dětí, které s nimi žijí ve společné domácnosti, a nemá je soudem svěřeny do péče a výchovy. (Jelínek, 2022)

Pachatel může být tedy jen osoba, v jehož péči nebo výchově je týraná osoba. Mohou tím být např. i učitelé, ošetřovatelky, přítele i jiné osoby, jejíž právní vztah k týrané osobě je zcela nahodilý, ale alespoň v krátké době o něj pečuje. Jedná se tedy o specifický objekt. Zavinění neboli subjektivní stránka trestného činu je úmyslné. (Ščerba, 2020)

3.5 §199- Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Týrání je blíže definováno v kapitole 3.4 u trestného činu týrání svěřené osoby. Společné obydlí se pojí na pojem obydlí, který je definován v §133 jako „dům, byt nebo jiní prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležící.“ Z tohoto vyplývá, že toto vymezení pokrývá nejen obytné domy a byty, ale i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny či i vysokoškolské koleje. Můžeme tedy zahrnout veškeré prostory, které slouží k bydlení lidí. (Jelínek, 2022) Jedná se o trvalý delikt, kterého se dopustí ten, kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu, se kterou žijí ve společném obydlí a která není pachatelem svěřená do péče nebo výchovy. Tento trestný čin a jeho odpovědnost představuje hlavní formu trestního postihu jako domácí násilí, které je definováno v kapitole 3.5.1.

Objektem je v tomto případě zájem na ochraně osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí. Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel osobu, s kterou žije ve společném obydlí týrá. Týrání má více povah jako je útrapa fyzická či psychická, sexuální, ekonomická nebo sociální. Opět zde musí být zavinění z úmyslu, tedy pachatel

byl srozuměn s tím, že svým týráním způsobuje osobě s ním žijící ve společné domácnosti příkoří.

3.5.1 Domácí násilí

Domácí násilí je samo o sobě velmi komplikovaný jev. Nelze u něho určit jedna konkrétní uznaná definice, spousty autorů pojem definovali a nalezneme v nich společné body. Za domácí násilí je možné považovat fyzické, psychické, sexuální či ekonomické násilí, ke kterému dochází mezi osoby blízkými žijícími společně v jedné domácnosti. Většinou k němu dochází v soukromí, tedy mimo kontrolu společnosti a dochází k němu dlouhodobě a opakovaně. Zpravidla se zvedá intenzita násilných incidentů mezi agresorem a obětí. Pomoc osobám, které zažívají domácí násilí, poskytují např. Intervenční centra. (Kotková,2014)

3.6 §200- Únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou

Duševní porucha dle §123 je definována jako „Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka. (Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník)

Objektem trestné činu je nerušený výkon péče, jež oprávněnému přísluší vůči dítěti nebo osobě stížené duševní poruchou. Děti a osoby stížené duševní poruchou jsou předmětem útoku. Jedná se o trvalý trestný čin a dopustí se ho ten, kdo odejme dítě, nebo osobu, která trpí duševní poruchou, z výkonu péče jiné osoby, v jejíž péči se toto dítě nebo osoba stížená duševní poruchou nachází na základě právního předpisu. (Ščerba, 2020)

Únos můžeme chápat jako nezákonné zmocnění se osoby nebo osob zpravidla proti její vůli. „Odnětím se pak rozumí takový zásah, který alespoň dočasně znemožňuje výkon péče. Zásah může spočívat například v odvedení, odnesení, odvozu takové osoby nebo v jejím zadržení.“ (Jelínek, 2022) V tomto trestném činu nezáleží, jestli chráněná osoba s únosem souhlasí či mu poskytne pomoc a dále nezáleží na prostředcích, které pachatel užil k únosu. Pachatel může být kdokoliv, tedy fyzická i právnická osoba. Příprava k tomuto trestnému činu je trestná, zavinění z úmyslu. Čin je dokonán v okamžiku, kdy dojde k odnětí unášené osoby z moci toho, kdo je oprávněn a povinen o ni pečovat. (Jelínek, 2022)

3.7 §201- Ohrožení výchovy dítěte

Chráněným zájmem máme u tohoto trestného činu je zájem na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dětí a na jejich výchově. U trestného činu jsou dvě skutkové podstaty. První skutková podstata v § 201 odst.1 zahrnuje čtyři základní formy jednání pachatele, z nichž kterékoliv postačí ke vzniku trestné odpovědnosti, ale pouze za předpokladu, že takové jednání ohrozilo rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte. (Ščerba, 2020)

Patří sem (Jelínek, 2022):

- Pachatel dítě svádí k zahálčivému nebo nemravnímu životu
- Pachatel umožní dítěti vést zahálčivý nebo nemravný život
- Pachatel mu umožní opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem
- Pachatel závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o dítě nebo poruší jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti

Pachatel může být fyzická i právnická osoba. Tady postačí k trestnosti zavinění z nedbalosti, ale samo svádění je vždy úmyslné.

Ve druhé skutkové podstatě §201 odst. 2 záleží v tom, že pachatel umožní dítěti hru ve výherním hracím přístroji, která je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a který poskytuje možnost peněžité výhry. Postačí, jestliže pachatel umožní dítěti hru na výherním hracím přístroji k naplnění trestné odpovědnosti. Pachatelem může být opět fyzická i právnická osoba. Zavinění může být buď formou úmyslu nebo z nedbalosti. (Jelínek, 2022)

3.8 §202- Svádění k pohlavnímu styku

Na ujasnění trestného činu je potřeba definovat nebo přiblížit pojem pohlavní styk. Jedná se o širší pojem, než je pouze soulož, neboť krom spojení pohlavním orgánů zahrnuje v podstatě jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiného. Nemusí jít však nutně o ukájení pohlavního pudu samotného pachatele. (Ščerba, 2020)

Jak uvádí Vladimír Janošek „*Kromě soulože a s ní srovnatelných forem pohlavního styku je pohlavním stykem třeba i osahávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození, intenzivnější osahávání intimních míst na těle přes šaty, poskytování*

tzv. erotické masáže či provádění mírnějších forem sadomasochistických praktik apod. Jako pohlavní styk a trestný čin znásilnění bylo posouzeno i jednání, kdy pachatel oběť osahával na prsou a líbal ji na ústa, uši, krk či prsa, jakož i osahávání prsou a osahávání genitálií přes oblečení.“

Chráněný zájem neboli objekt trestného činu je shodný jako u trestného činu §201 Ohrožování výchovy dítěte, tedy zájem na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dítěte, především pokud jde o nastavení morálních hodnot v sexuální oblasti. A jeden z hlavních smyslů spočívá v posílení ochrany duševního vývoje a zdraví. (Ščerba, 2020)

Předmětem útoku může být pouze dítě, pachatelem může být kdokoliv mimo samotného dítěte. Subjektivní stránka trestného činu vyžaduje zavinění z úmyslu, které se vztahuje i na věk dítěte, tedy pachatel musí být aspoň srozuměn, že předmětem jeho útoku je dítě mladší osmnácti let.

V roce 2021 novelou zákonem č.220/2021 Sb. byla do §202 vložena další byla další základní skutkové podstaty (odst.2, která právě postihuje jednak samotný pohlavní styk s dítětem a dále i také účast na pohlavním sebeukájení, obnažování nebo jiném srovnatelném chování dítěte za účelem vlastního pohlavního uspokojení, jestliže tomuto dítěti nebo jinému byla za to nabídnuta, slíbena nebo poskytnuta úplata, výhoda nebo prospěch. (Jelínek, 2022)

3.8.1 §203- Beztrestnost dítěte

V tomto paragrafu je zakotvena obecná zásada, podle které nemůže být trestně odpovědné dítě, které žádá nebo přijme pohlavní styk s ním, své pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, přičemž jednání tohoto dítěte nemůže být posouzeno ani jako účast na trestném činu. Ale není vyloučena trestní odpovědnost pachatele. (Ščerba, 2020)

3.9 §204- Podání alkoholu dítěti

Alkohol nebo alkoholický nápoj je tekutina, která obsahuje alkohol neboli ethanol a je určena k pití. Dle zákona č.65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek se alkoholickým nápojem rozumí nápoj obsahující více než 0,5 %

objemových ethanolu. Nadměrné užívání může vést k závislosti na alkoholu. (Ščerba, 2020)

Měli bychom vzít v potaz, že alkohol je návykovou látkou, která způsobuje zdravotní potíže, chrání děti, které právě vzhledem ke svému věku nejsou schopny zvažít a zhodnotit požívání alkoholu, a především jeho dopas na budoucí život. Proto v tomto případě je zájem na ochraně tělesného a duševního zdraví dětí. Předmětem útoku může být pouze dítě. Pachatel může být fyzická i právnická osoba a vyžaduje se zavinění z úmyslu, postačí i eventuální úmysl. Jednání pachatele spočívá v tom, že alkohol dítěti ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne. Podání alkoholu dítěti je přečinem. (Jelínek, 2022)

4 Sociální práce ve vztahu k ochraně rodiny

Na začátek je potřeba si krátce definovat samotnou sociální práci. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí *„Sociální práce je profese, která je ze své podstaty připravena poskytnout pomoc a podporu lidem v obtížných životních situacích. Posláním sociální práce je chránit lidská práva a důstojnost.“*

Sociální práce a rodina je velmi široký pojem a má mnoho specifik a odvětví, kterým se věnuje ve spojitosti s rodinou a dětmi. Sociální pracovníci pracují v různých zařízeních, která se vždy zaměřují na nějaké přímé odvětví a záležitost. Trestné činy dle Hlavy IV jsou závažným problémem, který zasahuje do života mnoha lidí. Je důležité o těchto trestných činech vědět, znát jejich specifika a vědět, kde se obrátit v případě, že se stanete obětí některého z těchto trestných činů. Ve spojitosti právě s těmito trestnými činy jsou to především tyto:

- OSPOD
- Linka bezpečí
- Nízkoprahové centra
- Probační a mediační služba
- Poradny a organizace

Můžeme jich najít i více, ale tyto jsou základní, které jsou vzhledem k tématu adekvátní. V současné době v České republice v tíživé životní situaci na straně dítěte stojí většinou blízká osoba, OSPOD, učitel či pomáhající profese ve škole, krizová linka, veřejný ochránce práv, pomáhající profese na lokální úrovni. (Brzobohatý, Círbusová,2017)

4.1 OSPOD

Sociálně právní ochrana dětí dle ministerstva práce a sociálních věcí *„Sociálně – právní ochrana představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.“*

Právní úprava sociálně-právní ochrany dětí vyjadřuje konkrétně zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o SPO“), který vymezuje sociálně-právní ochranu dětí v § 1 jako:

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodin

však stále zdůrazňuje, že nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte. (OSPOD. Online. Dostupné z: <https://www.ospod.cz/informace/obecne/>)

Hlavní zájem, který sociálně – právní ochrana má je prospěch a blaho dětí a poskytuje se všem nezletilým dětem mladší 18 let, pokud zletilosti nenabýly dříve a vše se poskytuje bezplatně. Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace, tedy nezáleží na rase, pohlaví, náboženství, barvy pleti, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu.

Právě v tomto případě se sociálně – právní ochrana dětí zaměřuje na děti, které se staly obětí trestného činu. Figurovala by ve všech zmíněných trestných činech v kapitole 3.

4.2 Linka bezpečí

Linka bezpečí (tel: 116 111) je nonstop a volání je zdarma. Je k dispozici pro pomoc dětem, mládeži a studujícím do 26 let. Linka bezpečí je zcela anonymní, tedy nemusí se sdělovat jméno ani žádné ostatní osobní údaje, pokud osobně si to někdo nebude přát. Telefonní číslo se též nezobrazuje. Dle informací právě většina dětí anonymitu využívá.

V případě, že by osoba sdělila jméno, celou adresu a popisovala by závažnou situaci jako je týrání, zanedbávání či zneužívání je linka bezpečí povinna předat informaci dle zákona dalším institucím i bez souhlasu osoby, proto v těchto případech je anonymita na místě, aby se vždy osoba s pracovníkem na lince dohodla, jak celou situaci budou řešit společně. Anonymita může být porušena pouze v případě ohrožení zdraví a života. Linka se může kontaktovat i pomocí chatu, který je každý den od 9-13h a 15-19h nebo emailu

(pomoc@linkabezpeci.cz), kde odpověď je do 3 dnů. Obsahuje i linku pro rodiče, jak formou zavolání (606 021 021), chatu a emailu(pomoc@rodicovskalinka.cz). (Linka bezpečí. Online. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/>)

4.3 Nízkoprahová centra

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež bývá často označována jako „nízkoprahové kluby“, „nízkopraháče“ a „nízkoprahy“. Služba je právně ukotvena zákonem č.108/2006 Sb., o sociálních službách. „NZDM jsou určena pro děti a mládež ve věku od 6 do 26 let, kteří jsou ohroženi nepříznivou sociální situací nebo důsledky svého chování- tím přitom neohrožují jen sami sebe, ale i svoje okolí.“ (Kasalová, Dolejš, 2015)

Nízkoprahové centra stojí na principu maximální dostupnosti ve smyslu odstranění časových, prostorových, psychologických a finančních bariér, které by mohly cílové skupině bránit vyhledat prostory zařízení a využít nabídky poskytovaných služeb. V nízkoprahových službách se v praxi setkávají s jedinci i se skupinami, kteří např. chodí za školu, mladí nezaměstnaní), dále s dospívajícími, kteří mají často problém s alkoholem či návykovými látkami. Cílem služby je tedy zlepšit kvalitu života dětí a mládeže předcházením nebo snížením sociální a zdravotních rizik, které souvisejí se způsobem jejich života. (Kasalová, Dolejš, 2015)

4.4 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba uvádí, že *„usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.“*

Hlavní cíl probační a mediační služby je poskytnout pomoc obětem trestné činnosti, zprostředkovávat účinné a společensky prospěšné řešení konfliktů, které jsou spojené s trestnou činností, dále podporovat a pomáhat pachatelům v jejich začleňování do společnosti v procesu desistence, zajistit opatření a výkon alternativních trestů, podílet se a sdílet prevenci trestné činnosti a poskytovat relevantní podklady pro rozhodování orgánů činných v trestním řízení.

Služba také poskytuje pomoc obětem, které se na ni obrátí. Cílem poskytnutí služeb je pomoc oběti vyrovnat se s následky trestného činu. Snaží se, aby oběť pochopila i kontext trestného činu ke kterému došlo a získala morální i hmotnou satisfakci, a to za využití restorativních přístupů. Její služby jsou poskytované ve všech fázích trestního řízení. (PMSCR, 2021)

4.5 Bílý kruh bezpečí, NOMIA, ProFem

Bílý kruh bezpečí je zapsán, jak Registru poskytovatelů sociálních služeb MPSV (dle zákona č. 206/2006 Sb.), tak i v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů Ministerstva spravedlnosti (dle zákona č. 45/2013 Sb.). Vznikl v roce 1991. Poskytuje komplexní pomoc obětem kriminality, jako jsou právní informace, poskytuje psychologické a sociální poradenství a předává praktické rady a informace. Bílý kruh má i svoji linku pomoci obětem kriminality a domácího násilí (tel: 116 006), která je bezplatná a je k dispozici nonstop.

Vždy v BKB, když se někdo rozhodne využít jejich služeb, tak může očekávat, že se mu dostane respekt a porozumění, bezpečný prostor a podporu, aby se nebál ventilovat své opravdové emoce, dále dostane informace o navazujících službách i srozumitelné informace o právech obětí TČ a rady, aby těchto práv dosáhl a využil, samozřejmě poradenství a pomoc při zhodnocení aktuální situace a stanovení si cílů a priorit, které jsou u každého individuální. (Bílý Kruh Bezpečí. Online, Dostupné z: <https://www.bkb.cz/>)

Dále organizace NOMIA, která sídlí v Hradci Králové, a vznikla v roce 2003 jako pobočka mezinárodní humanitární organizace ADRA, o.p.s. a na přelomu roku 2014/2015 se osamostatnila a funguje jako NOMIA, z.ú. Jedná se o psychologickou poradnu, která se zaměřujeme na rozvodové a porozvodové konflikty s násilím ve vztazích, na pomoc obětem domácího násilí a trestné činnosti, týraným, zneužívaným a zanedbávaným dětem a pracujeme rovněž i s pachateli trestné činnosti. Pracovníci organizace poskytují sociální práci a terapeutické intervence, dále se snaží zastavit násilí ve vztazích a traumatické prožívání jak u dospělých, tak u dětí a pomoci právě tak k nápravě a uzdravě. (NOMIA,Online. Dostupné z: <https://nomiahk.cz/>)

NOMIA má šest programů pomoci:

- Dětské krizové centrum
- Centrum pro zdravě fungující rodinu
- Poradna pro oběti násilí a trestné činnosti
- Terapeutický program narativní práce s agresí
- Vzdělávání a výzkum
- Dobrovolnictví

Vzhledem k tématu trestným činům proti rodině a dětem se skvěle využije poradna pro oběti násilí a trestné činnosti např. u TČ §198 a §199, dále dětské krizové centrum, které pomáhá dětem, které zažívají krizové situace nebo jsou ohroženy patologickými jevy ve společnosti, které by se dalo využít u všech trestných činů dle kapitoly 3. Centrum pro zdravě fungující rodinu, které pracuje s dětmi, co jsou ohroženy v oblasti psychického, nebo sociálního rozvoje, což by se opět dalo využít u všech trestných činů již zmíněných. Něco pro pachatele trestných činů je terapeutický program narativní práce s agresí, který pracuje s osobami projevující násilné sklony či pachateli trestné činnosti. (NOMIA,Online. Dostupné z: <https://nomiahk.cz/>)

A na závěr nestátní neziskovou organizaci ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí. Pomáhá již 30. let obětem domácího a sexuálního násilí najít cestu zpět k plnohodnotnému životu beze strachu. Aktivně organizace a její pracovníci pracují na tom, aby všichni, kteří přijdou s obětí do styku, jednali zkušeně a empaticky. Vzdělávají odbornice/odborníky v oblasti potřeb obětí a dále se zaměřují na to, aby jakékoliv setkání a komunikace s obětí byly citlivé a přínosné. V organizaci pracují sociální pracovníci, krizoví intervenenti a psychoterapeuti. Nyní ProFem můžeme najít v Praze, Berouně, Benešově a v Příbrami. Spolupracují s policií a zdravotníky, které informují a školí odborníky o potřebách obětí sexuálního násilí, jak citlivě postupovat při řešení jejich situace a o možnostech pomoci, kde předávají osvědčené postupy a techniky, díky nimž je jejich pomoc obětem efektivnější a citlivější. Dále velmi zajímavá spolupráce je s právníckými fakultami, kde se snaží propojit multioborové vnímání a snaží se opět informovat o postupech, jak řešit násilí, sdílet zkušenosti z praxe a zvyšovat jejich kompetence, aby s oběťmi uměli jednat citlivě a dokázali jim pomoci. (ProFem. Online. ProFem. Dostupné z: <https://www.profem.cz/kdo-jsme.>)

5 Empirická část

5.1 Cíl výzkumného šetření

Hlavní cílem praktické části je zjistit postoj sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy.

Hlavní cíl jsem si rozdělila do pěti dílčích cílů:

- Zjistit s jakými trestnými činy se setkávají sociální pracovníci/ce v praxi
- Zjistit, zda pracovník vnímá určité problémy vzhledem k práci s lidmi spojené s trestnými činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku
- Zjistit, jak sociální pracovníci/ce vnímají subjektivně dopady na oběť trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku
- Popsat konkrétně pomoc sociálního pracovníka/ce a způsoby pomoci
- Zjistit, jak sociální pracovník/pracovnice vnímá okolnosti související s pácháním trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku

Transformační tabulka

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit postoj sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy	
Dílčí cíle	Tazatelské otázky
Dílčí cíl I. : Zjistit s jakými trestnými činy se setkávají sociální pracovníci/ce v praxi	<ol style="list-style-type: none">1. Jaké jsou nejčastější trestné činy, se kterými se v práci sociálního pracovníka/pracovnice setkáváte ve vztahu rodiny a dětí?2. Jak často se ve Vaší práci setkáváte s trestnými činy dle hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?3. Jaké jsou z Vašeho pohledu nejzávažnější trestné činy dle

	Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku, se kterými se setkáváte v rámci své práce a proč?
Dílčí cíl II. : Zjistit, zda pracovník vnímá určité problémy vzhledem k práci s lidmi spojené s trestnými činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku	<ol style="list-style-type: none"> 4. Vnímáte osobně nějaký problém či překážku v práci s lidmi, které jsou spojené či zapojené do nějakého trestného činu dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku? 5. Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení? Případně jak? 6. Setkáváte se při práci s nějakými etickými dilematy? 7. Je dle Vašeho názoru dostačující prevence na toto téma? A co vnímáte jako neúčinnější preventivní strategie?
Dílčí cíl III. : Zjistit, jak sociální pracovníci/ce vnímají subjektivně dopady na oběť trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku	<ol style="list-style-type: none"> 8. Jaké jsou důsledky těchto trestných činů pro oběti dle Vás? 9. Jak se tyto dopady liší v závislosti na typu trestného činu, věku oběti a dalších okolnostech? 10. Co je pro Vás konkrétně nejtěžší při práci s osobami, které jsou nějakým způsobem zapojeny do trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

	<p>11. Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení vzhledem k dopadu na oběti? Případně jak?</p>
<p>Dílčí cíl IV. : Popsat konkrétně pomoc sociálního pracovníka/ce a způsoby pomoci</p>	<p>12. Jaké jsou možnosti pomoci obětem trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku? A jsou dle Vás dostačující?</p> <p>13. Jak a jakým způsobem oběti konkrétně pomáháte Vy, jako sociální pracovník/pracovnice?</p> <p>14. Jaké jsou podle Vás výzvy, kterým čelí sociální pracovníci při práci s lidmi, kteří jsou oběti trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?</p>
<p>Dílčí cíl V. : Zjistit, jak sociální pracovník/pracovnice vnímá okolnosti související s páčáním trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku</p>	<p>15. Jak se dle Vašich zkušeností liší výskyt trestných činů dle hlavy IV trestního zákoníku v závislosti na typu klientů, s nimiž pracujete?</p> <p>16. Jaké jsou hlavní faktory, které přispívají k páčání trestných činů v klientském prostředí dle Vašeho názoru? (např. chudoba...)</p> <p>17. Jaké specifické rozdíly vnímáte mezi ženami a muži, kteří se</p>

	dopouští trestných činů dle Hlavy IV?
--	--

Tabulka 1 - Transformační tabulka

5.2 Výzkumná metoda

Jako metodologie výzkumu byl zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum se využívá k odhalení a porozumění, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme a také se může použít k získání nových a neobvyklých názorů na jevy, o nichž už něco víme. (Hlad'o, 2011) Neexistuje jediný obecně uznávaný způsob, jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum spočívá ve stanovení otázek, na které vybraný respondent odpovídá.

Dle Hendla (2005), „Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, provádí deduktivní a induktivní závěry. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. Sběr dat a jejich analýza v kvalitativním výzkumu probíhají v delším časovém intervalu.“

Kvalitativní výzkum má podstatu, že má velmi do široka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné a nejsou předem stanoveny hypotézy a výzkumný projekt není závislý na teorii, kterou již předtím někdo vybudoval. Cílem je do hloubky prozkoumat určitý jev a přinést o něm maximální množství informací. (Hlad'o, 2011)

Limity a možnosti kvalitativního výzkumu:

- Nemůžeme zobecňovat poznatky – získaná znalost nemusí být zobecnitelná na populaci a do jiného prostředí (Hendl, 2005)
- Subjektivnost výzkumníka – vlastní kontakt a zkušenost se zkoumanými jevy může výzkumníka ovlivnit do té míry, že se promítne v jeho analytické práci a interpretacích (Hlad'o, 2016)

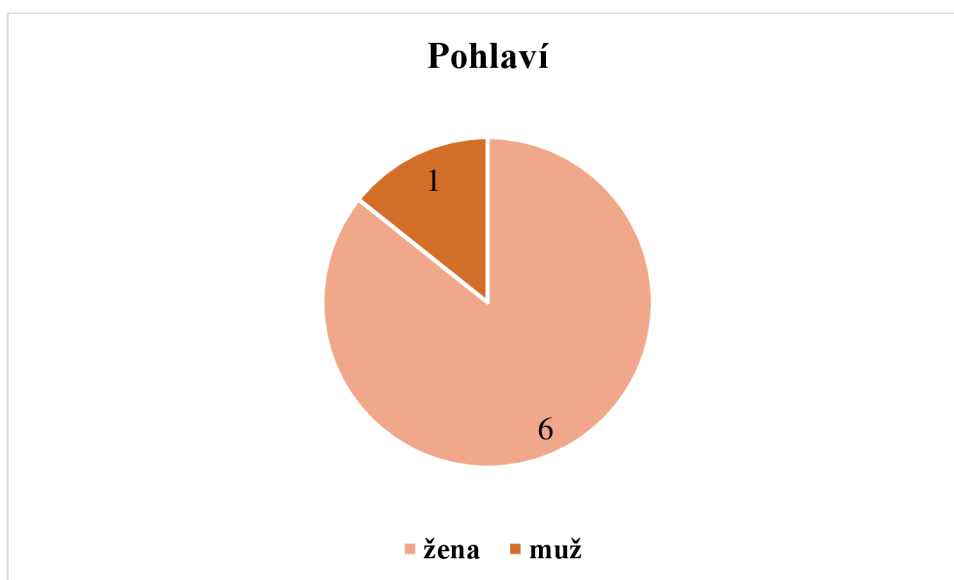
Jako metoda kvalitativního výzkumu v této bakalářské práci byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Toto rozhodnutí jsem učinila z důvodů určité flexibility a hloubky, jelikož rozhovor umožňuje tazateli klást předem definované otázky, ale zároveň dává prostor pro doplňující dotazy, a tedy i hlubší prozkoumání témat

dle individuálních odpovědí respondentů. Velká výhoda je, že je možnost respondentovi jednotlivé otázky upřesnit, jak jsou myšlené a stejně je tomu i naopak. Dále jsem polostrukturovaný rozhovor zvolila, protože se dá snadněji přizpůsobit specifickým cílům a tématům této bakalářské práce. (Mioviský, 2006) Polostrukturovaný rozhovor má i své nevýhody, což je např. menší časová relace na poskytnutí odpovědí ze strany respondentů, tedy respondent si může uvědomit zpětně, že by to lépe formuloval či odpověděl jinak. Dle mého názoru je i velká nevýhoda, že osobní setkání na zprostředkování rozhovoru neumožňuje velká většina z různých důvodů, tedy je těžší najít respondenty než u dotazníkové šetření, což je časově méně náročné a většinou se vyplňuje anonymně.

5.3 Výzkumný vzorek

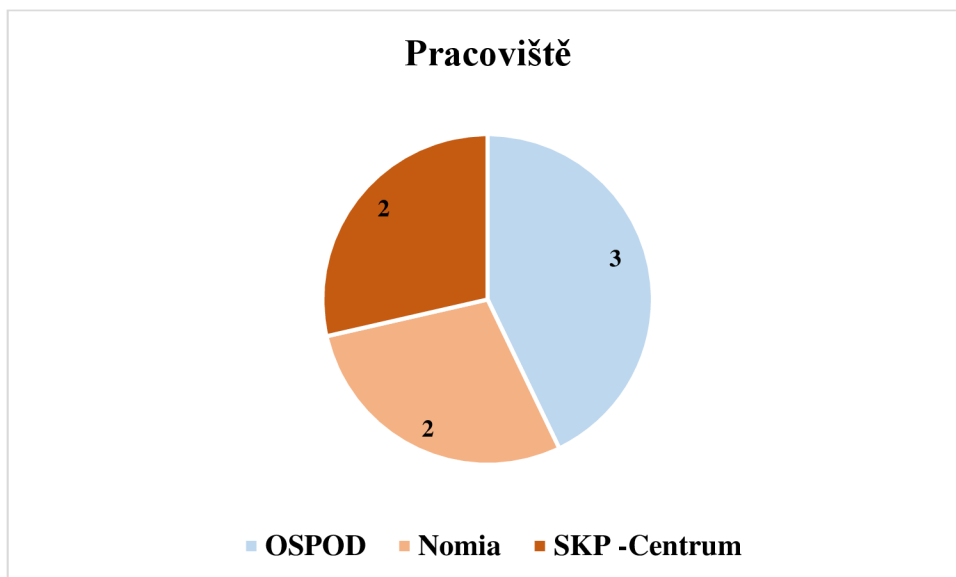
Výběr respondentů byl záměrný a volila jsem sociální pracovníky/ce, kteří pracují v nějaké souvislosti s rodinami a dětmi, kteří jsou spojeni, zapojeni či přímo jim se dějí trestné činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Celkově jsem se dohodla se sedmi respondenty. Vždy je uvedeno pracoviště daného sociálního pracovníka/ce.

Graf č.1 uvádí pohlaví respondentů. Rozhovor mi tedy poskytl jeden muž a šest žen.

Graf 1 - pohlaví respondentů, vlastní zpracování (2024)

Graf č.2 uvádí pracoviště respondentů. Rozhovor mi poskytl sociální pracovník a pracovnice z organizace Nomia (HK), dále dvě pracovnice s SKP – Centra (Pce) a tři sociální pracovnice ze sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD-Pce).

Graf 2 - pracoviště respondentů, vlastní zpracování (2024)

Tab. č.1 – přehled všech respondentů, jejich označení, pracoviště, jak dlouho pracují na daném pracovišti a jejich zaměření

Označení respondenta	Pracoviště	Jak dlouho pracují na daném pracovišti	Zaměření
R1	Nomia	3 roky	koordinátor organizace
R2	SKP – Centrum	4 roky	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
R3	SKP- Centrum	4 roky	Terénní pracovnice (Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež)
R4	Nomia	2,5 roku	sociální pracovnice v registrované službě SAS pro rodiny s

			děťmi na pozici koordinátor asistovaných kontaktů
R5	OSPOD	6 let	kurátor domácí násilí, týraní a zneužívání dětí
R6	OSPOD	10 let	kurátor pro děti a mládež
R7	OSPOD	23 let	domácí násilí, týraní a zneužívání dětí

Tabulka č. 1 - Přehled všech respondentů

5.4 Průběh výzkumného šetření

Na rozhovor jsem se rozhodla oslovit organizaci Nomia v Hradci Králové, kterou blíže popisuji v kapitole 4.5 teoretické části bakalářské práce. Dále jsem se rozhodla oslovit sociálně – právní ochranu dětí Pardubice. Sociálně – právní ochraně dětí (OSPOD) je již také popsána v kapitole č.4.1. Poslední pracoviště, které mi přišlo, že by mohlo dát i jiný pohled k danému tématu je SKP-Centrum – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Pardubice (NZDM – Free klub). Respondenty jsem označila písmenem R a číslem dle pořadí, ve kterém rozhovory probíhaly. Ve všech případech, kdy rozhovor probíhal osobně, se uskutečnil na daném pracovišti konkrétního sociálního pracovníka/ce. U respondentky č. 4 (R4) rozhovor probíhal online, formou zaslání otázek na email a respondentka poslala odpovědi zpět stejnou formou. Bylo to z pracovních a časových důvodů respondentky. Na začátek každého rozhovoru jsem se představila, popsala přesněji čím se zabývám ve své bakalářské práci a upřesnila přesný cíl výzkumného šetření, dále jsem všem pracovníkům/pracovnicím rozdala papír s vypsány jednotlivými trestnými činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku, poté jsem se s respondenty domluvila, zda rozhovor může být nahráván a ve všech případech, krom u respondentky č. 4 (R4), jak sem již zmiňovala, to bylo umožněno. Provedli jsme tedy ústní dohodu, že rozhovor může být nahráván, a že může být zveřejněné pracoviště. U respondentek č. 5,6,7 byl rozhovor veden dohromady, kvůli časové vytíženosti daných pracovníc, proto zde vnímám riziko jisté ovlivnitelnosti odpovědí. Všechny rozhovory jsem uskutečnila v březnu 2024. Všem bych tímto ještě jednou chtěla moc poděkovat

za jejich čas a ochotu mi rozhovor poskytnout. V následující kapitole budu interpretovat zjištěná data a snažit se naplnit cíl výzkumného šetření mé bakalářské práce.

5.5 Interpretace zjištěných dat

V této kapitole se budu věnovat výstupům výzkumného šetření, které proběhlo formou polostrukturovaného rozhovoru. Cílem výzkumného šetření byl zjistit postoje sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy. Text bude rozdělen na dílčí cíle, které budou následně rozpracovány v jednotlivé tazatelské otázky, přičemž na konci každého dílčího cíle budou shrnuta zjištěná data.

Dílčí cíl I.

DC I. Zjistit s jakými trestnými činy se setkávají sociální pracovníci/ce v praxi

Pro tento dílčí cíl jsem použila tazatelské otázky č. 1.-3., nejdříve jsem chtěla zjistit s jakými trestnými činy se setkávají obecně nejčastěji a poté s jakými trestnými činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a jak často se s ním setkává a poslední otázka má ukázat ze subjektivního pohledu, co sociální pracovník/ce vnímá jako nejzávažnější a z jakého důvodu.

TO 1: Jaké jsou nejčastější trestné činy, se kterými se v práci sociálního pracovníka/pracovnice setkáváte ve vztahu rodiny a dětí?

Tab. č. 2- odpovědi respondentů na TO 1.

Respondent	Trestný čin
R1	Týrání svěřené osoby ve společném obydlí či svěřené osoby
R2	užívání alkoholu v mladistvém věku, krádeže
R3	podávání alkoholu, tabákových výrobků, cigaret
R4	Ohrožení výchovy dítěte, týrání osoby žijící ve společném obydlí

R5	neplnění povinné školní docházky, zanedbání povinné výživy, pohlavní zneužívání, ohrožování, šíření pornografie a svádění k pohlavnímu styku
R6	Neplnění povinné školní docházky, zanedbání povinné výživy, pohlavní zneužívání, ohrožování, výroba a šíření pornografie a svádění k pohlavnímu styku
R7	Svádění k pohlavního styku, pohlavní zneužití, zanedbání povinné výživy

Tabulka č. 2 - Odpovědi respondentů na TO 1.

V organizaci Nomia se nejvíce objevuje §199 Týrání osoby žijící ve společné domácnosti či §198 Týrání svěřené osoby a §201 Ohrožení výchovy dítěte. V nízkoprahovém centru nejvíce řeší §204- Podání alkoholu dítěti. A na sociálně – právní ochraně se momentálně nejvíce setkávají s §202 Svádění k pohlavnímu styku, §196 Zanedbání povinné výživy §191 Šíření pornografie.

TO 2: Jak často se ve Vaší práci setkáváte s trestnými činy dle hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

Tab. č.3 – odpovědi respondentů na TO 2.

Respondent	Odpověď
R1	na denním pořádku, nejčastěji §198- Týrání svěřené osoby, §199- Týrání osoby žijící ve společném obydlí
R2	jak kdy, nejde takto určit a nejčastěji je to podání alkoholu dítěti
R3	často, ale nejde říct... právě s podáním alkoholu často

R4	je často těžké jednoznačně identifikovat kdy už se jedná o TČ
R5	my to máme jako přímo náplň práce, průměrně jeden-dva případy týdně
R6	to je přímá náplň mojí práce, takže často
R7	často, to je náplň naší práce a nejde nějak určit, jak přesně často

Tabulka č. 3 - Odpovědi respondentů na TO 2.

Na tuto otázku se nedá odpověď přesně. Je to velmi individuální proměnná. Sociální pracovníce na OSPOD, mají náplň práce řešit tyto trestné činy, tedy kdyby se to mělo zprůměrovat tak jeden-dva případy týdně, však nelze se dle toho řídit. Je týden, kdy se nic neřeší a týden, kdy je naopak případů více. Takže výsledkem těchto všech odpovědí je, že neexistuje jasná odpověď a je mnoho faktorů, co vše okolo ovlivňují.

TO 3: Jaké jsou z Vašeho pohledu nejzávažnější trestné činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku, se kterými se setkáváte v rámci své práce a proč?

Tab. č. 4- odpovědi respondentů na TO 3.

Respondent	Odpověď
R1	koukám na to trochu s odstupem v tom smyslu, že nedovedu na nějaké ose závažnosti říct, že je horší a co méně závažné
R2	nevím, jestli úplně bych mohla říct, co je jako nejhorší, ale s čím se jako nejvíce setkávám, tak je ohrožování výchovy dítěte
R3	Svádění k pohlavnímu styku, v tuhle chvíli, jak to takhle vidím, tak to je pro mě nejzávažnější
R4	v rámci mé práce se jedná asi o ohrožování výchovy dítěte, dítě tím může

	být poškozeno do konce života, nese si to dál do dospělosti
R5	týrání a zneužívání dětí, zanedbávání, kvůli dopadům na to dítě
R6	týrání a zneužívání dětí, zanedbávání dítěte, protože to prostě ty následky pro to dítě má a nese si je celý život.
R7	tak samozřejmě asi ty týrané a zneužívané děti, tam prostě se to odvíjí od toho, jaký to má dopad na to dítě, že jo a samozřejmě to má i následky

Tabulka č. 4 - Odpovědi respondentů na TO 3.

Tato otázka je položena tak, že vnímáme subjektivní názory a vnímání. Dle odpovědí a celkově kontextu všech rozhovorů, tak nejvíce se vnímají jako nejzávažnější trestné činy, které jsou spáchané na dětech. Dítě si dopady těchto trestných činů nese celý život a je to pro něj velice těžké, jelikož je ve stádiu, kdy je nejvíce zranitelný.

Shrnutí dílčího cíle I.

Celkově bych Dílčí cíl I shrnula, že nejčastěji sociální pracovníci/ce z vybraných respondentů se setkávají s §199- Týrání osoby žijící ve společné domácnosti, §198- Týrání svěřené osoby a §201- Ohrožení výchovy dítěte, §202- Svádění k pohlavnímu styku, §196- Zanedbání povinné výživy, a to v různých podobách. Je velice důležité si uvědomit, že toto je velmi individuální a záleží na době a mnoha faktorech, co toto ovlivňuje. Trestné činy, který se týkají dětí jsou velice citlivé téma, jak pro pracovníky, tak pro společnost.

Dílčí cíl II.

DC II. Zjistit, zda pracovník vnímá určité problémy vzhledem k práci s lidmi spojené s trestnými činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku

Pro druhý dílčí cíl jsem použila tazatelské otázky č. 4.-7., nejdříve jsem chtěla zjistit, jestli sociální pracovník/ce vnímají nějaký problém či překážku v práci s lidmi,

kteře jsou spojené či zapojené do nějakého trestného činu dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku, dále zda z jejich pohledu by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení a případně jak. Dále jsem zjišťovala, zda se při práci setkávají s nějakými etickými dilematy a na závěr jsem chtěla zmínit prevenci a dozvědět se, zda vnímají dostačující prevenci na téma trestné činy proti rodině a dětem a co vnímají jako nejučinnější preventivní strategii.

TO 4. Vnímáte osobně nějaký problém či překážku v práci s lidmi, které jsou spojené či zapojené do nějakého trestného činu dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

Tab. č. 5- odpovědi respondentů na TO 4.

Respondent	Odpověď
R1	zlepšit multioborová spolupráce
R2	ano, vzhledem k naší práci určitě, protože tím, že už se jedná o trestný čin, tak my všechno už pak musíme hlásit, takže to může být jako překážka nějakého narušení toho důvěrného vztahu s tím klientem
R3	v té rodině, konkrétně vůči tomu dítěti, tak ten problém je ten vztah, který tam je
R4	já s těmito osobami přímo nepracuji, ale v rámci profesionality v tom nevnímám sama za sebe problém
R5	já bych to spíše vnímala jakože, co nás v té práci úplně nejvíc limituje, jsou možnosti dalších služeb, když je nedostatek psychologů, psychoterapeutů, není místo v krizovém centru... takže to bych řekla, že to jsou vlastně moje největší limity, to jsou ty překážky
R6	je to individuální dost, ale na etniku to i hodně může záležet... třeba zrovna na té

	kurátoři to je jako velmi znát jaké je to etnikum, ale jinak jako že by tam byly překážky nevím
R7	to je strašně individuální, to záleží na osobnosti těch lidí, omezují a limitují to omezení dalších služeb, když je nedostatek psychologů, psychoterapeutů, není místo v krizovém centru

Tabulka č. 5 - Odpovědi respondentů na TO 4.

Podle odpovědí všech respondentů na tuto otázku je vidět, že většina nemá překážku nebo problém s lidmi, kteří jsou zapojeni do trestných činů, ale vidí problém okolo, co je v té práci s těmi lidmi omezuje. Jak je to zmíněná multioborová spolupráce, každý vidí např. zájem dítěte jinak (maminka, tatínek, OSPOD, soud...), nebo nedostatek služeb, jako je krizové centrum pro děti, psychologové a psychiatři. Sociální pracovníci/ce mohou mít např. kurz krizové intervence, motivačních rozhovorů a mnoho dalšího, ale nemohou suplovat roli psychologů a jiných odborníků. A jedna překážka u sociálních pracovníků, která tady byla zmíněna je nahlášovacím povinností a tím narušení důvěrného vztahu s klientem. Klient je samozřejmě seznámen, co může sdělit a co by sociální pracovník/ce musel/a nahlásit, ale někdy je to jediný důvěrný vztah k někomu, co klient má a chce se svěřit.

TO 5. Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení? Případně jak?

Tab. č. 6 – odpovědi respondentů na TO 5.

Respondent	Odpověď
R1	zlepšit výslechy dětí, pozitivní posun policie
R2	No, když se na to podíváme jako z obecného hlediska, tak asi by to mohlo být lepší. Co se týče nějakých jako větších skupin, těch mladistvých a mladých dětí, které se pohybují takhle

	<p>různě třeba po nákupních centrech nebo někde jako různě po ulicích a veřejných místech města, tak asi by to bylo fajn, kdyby třeba policie třeba víc do toho zasahovala.</p>
R3	<p>Já jako si myslím, že to nějakým způsobem funguje tak, jak by mělo. Určitě jsem otevřená jako tomu, že se dá vždycky cokoli zlepšovat.</p>
R4	<p>Vždycky je co zlepšovat, určitě větší kooperace by byla fajn. Více spolu komunikovat mezi sebou si vyjasnit kompetence abychom věděli kdo co dělá a nekryly se v poskytování stejné služby zbytečně.</p>
R5	<p>Určitě ano, ale zase musím jakoby říct, že se to ví, že je potřeba, abychom jako spolu spolupracovali a jsou tady jako snahy i jako třeba z kraje nebo takových jako dávat dohromady ty lidi. Jsou metodické setkání, jsou konference, jsou schůzky pravidelné. že jako to není tak, že by si lidi neuvědomovali, že to je důležitý, abychom spolu spolupracovali jo, takže spolu spolupracujeme, snažíme se samozřejmě, když ten policista má na starosti děti, tak my s ním prostě budeme přicházet do styku. Snažíme se na všem domluvit, ale vidím to i jako ze shora že se snaží, aby to fungovalo.</p>
R6	<p>Souhlasím s R5</p>

R7	Souhlasím s R5
----	----------------

Tabulka č. 6 - Odpovědi respondentů na TO 5.

Všichni respondenti se shodli, že prostor na zlepšení je vždycky. Respondent č. 1 v rozhovoru uvedl, že vidí velký posun policie, že se snaží vzdělávat a zlepšovat, co se týče např. výslechů a zmínil organizaci Locika, která má místnost, kde se vyslýchají děti formou dětské herny, aby se dítě cítilo dobře, tam je veden výslech a zároveň to mohou pozorovat další lidé z jiné místnosti, aby výslech nemusel být prováděn opakovaně. Sociální pracovníce na OSPOD se shodly, že zlepšit by se to dalo, ale že se o tom ví a pracuje se na tom. Tutu otázku bych shrnula, že zlepšit se dá vše, v tomto případě se na tom pracuje a posouvá ku předu.

TO 6. Setkáváte se při práci s nějakými etickými dilematy?

Tab. č.7- odpovědi respondentů na TO 6.

Respondent	Odpověď
R1	Na mě konkrétně jako přímo žádné nedopadají, pokud teda se nebavím o možná jako banálnějších věcech, kdy mně chce někdo obdarovat z těch klientů a já to musím odmítat. Tak tam to úplně není dilema v tom smyslu, že my máme nějak metodicky ošetřeno, jak to udělat.
R2	Určitě ano. Hlavně to je teda právě v případě, když to dítě (klient) k nám třeba přijde, že se chce teda jako strašně svěřit a už začínáme cítit, že to nabíhá někam, co by mohlo být právě tou trestnou činností a dost těžký je ho jako zastavit a říct mu a teď už mě říkáš něco, co je prostě v rozporu v zákoně, ale zároveň to dítě vám to chce jako povědět, takže zase narušení toho důvěrného vztahu, nějaká

	<p>jako komunikace přerušena. To dítě už pak se třeba nebude chtít nikdy jako svěřit, takže tohle to určitě</p>
R3	<p>Důvěra, protože to je asi pro naši práci tu nejdůležitější. Co my s tím klientem jako vytváříme. Jako takhle vždycky se ta důvěra nějakým způsobem jako znehodnotí, když by k něčemu takovému mělo dojít (nahlášení něčeho), nebo nedej bože k tomu dojde, ale já jsem jako toho názoru, že pokud jsem si jistá, že mu tím zachráním život nebo zdraví, tak i tu důvěru v uvozovkách jako tomu obětuji. Takže ta důvěra je tím určitě jako nejvíce jako ohrožená.</p>
R4	<p>Dilematem může být když se dozvím o něčem co musím dle povinnosti k SPOD ohlásit, ale zároveň mám vůči klientovi zachovat mlčenlivost. Ale v takovýchto případech pomáhá otevřená a transparentní komunikace s klientem.</p>
R5	<p>Já určitě. Já jsem třeba myslela na to, to je takový tady místní ten, že když máte týrané nebo zneužívané dítě, tak byl takový jako směr nebo tendence, že to dítě se z té rodiny jako vezme a dá se do bezpečí. I policisté na to tlačí, abychom to takhle dělali. My na druhou stranu zase chceme nechat dítě v rodinném prostředí a chceme, aby odešel pachatel jo, tak to je takový jako asi, to bych jako dilema</p>

	nazvala, že kdo v tu chvíli má tu rodinu opustit, aby to bylo bezpečné.
R6	Já asi ne.
R7	Já asi na tohle nemám odpověď.

Tabulka č. 7 - Odpovědi respondentů na TO 6.

Shrnutí otázky č.6 je opět velmi individuální a u každého to bude úplně jinak. Někdo u sebe reflektuje, že nějaké dilema řeší. V odpovědích zhruba u poloviny z vyzpovídaných respondentů odpovědělo, že je tam narušení důvěry, vzhledem k oznamovací povinnosti. Ale už se s tím v průběhu jejich praxe naučila pracovat.

TO 7. Je dle Vašeho názoru dostačující prevence na toto téma? A co vnímáte jako nejúčinnější preventivní strategie?

Tab. č. 8- odpovědi respondentů na TO 7.

Respondent	Odpověď
R1	Musí se o věcech více mluvit a pojmenovávat je.
R2	To si myslím, že ta informovanost není zas tak velká a že třeba co se týče škol, takže by mohli zahrnout nějaký jako i preventivní programy do škol, aby ty mladiství a děti vlastně s tím byly víc srozuměni, aby věděly, co je trestný čin a co už teda není, protože dost často se nám stává, že jsou vlastně pak v údivu, že už je to jako trestný čin, takže si myslí, že i rodiče by měli být třeba víc jako informováni, aby předávali tyhle informace
R3	Za mě určitě ne. Já to cítím jako nedostatečný.

R4	Abych se přiznala tak jsem ještě neslyšela o prevenci na toto téma, tudíž za mě je nedostačující.
R5	Jako docela se o tom hodně mluví, že mě přijde, že v těch školách, aby se ty děti bránily proti zneužívání, aby se bránily proti kyberšikaně, aby se bránili proti tomu navádění k té výrobě pornografie, že se o tom ve škole hodně mluví.
R6	Prevence nebude dostačující nikdy. V těchto případech.
R7	Souhlasím s R5 a doplňuji: Ale to je jediná asi prevence, která se dosáhlo. Ty školy jako v rámci toho školského systému ano, někdy teda třeba postupně narážíme, že vidíme, že by se mohlo začínat třeba zase ještě už dneska o dva stupně níž. Preventivní programy jsou třeba nastavený od šesté třídy, ale prostě tady se bohužel setkáváme se spoustou těch trestných činů pomalu už od školky jo. Ale jako fakt spíš v tom školském systému, že to funguje jo, dejme tomu, ale jinak kromě toho se možná dělá pár preventivních programů.

Tabulka č. 8 - Odpovědi respondentů na TO 7.

Po odpovědi respondentů se prevence jeví jako jasně nedostatečná. Někdo tvrdí, že nebude prevence nikdy dostatečná, někdo, že už se to lepší např. ve školách, že se tomu věnuje větší pozornost než dříve. Postupně s dobou by se celkově prevence na témata trestných činů nejen proti rodině a dětem, ale všech, měla více rozšířit a podporovat. Zajímavý poznatek z rozhovorů byl ten, že i rodiče by měli být o tomhle více vzdělávání, co se týče např. následků.

Shrnutí dílčího cíle II.

Cílem bylo zjistit, zda sociální pracovník/ce vnímá nějaké problémy vzhledem k práci s lidmi spojené s trestnými činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Ve výsledku jsem se dozvěděla, že většina nemá problém s osobami, které jsou spojeny s trestnými činy, ale vidí problém či překážku jinde, kde to omezuje jejich práci. Vnímají problém, že je nedostatek psychologů, psychiatrů, krizových center pro děti a vzhledem k důsledkům těchto trestných činů je tento bod docela klíčový. Sociální pracovníci/ce nemohou zastupovat ostatní odborníky, jelikož jejich není dostatek. Vzniká tedy problém, že klientovi se nedostává adekvátní pomoci a tíží se tím celá situace. Co se týče spolupráce sociálních pracovníků/pracovnic a orgánů činných v trestním řízení, tak byl velmi kladně zmíněn posun policie, že se mnohem více vzdělávají např. jak komunikovat s obětí TČ. Všichni respondenti se shodli, že vždy je prostor něco zlepšovat, jako skoro ve všech oblastech. I že vedení OSPOD se snaží na tom pracovat a zařazují se různá školení, konference a podobně, aby celý tento proces byl komfortnější pro všechny strany. Etické dilemata vnímá každý subjektivně, objevovalo se narušení důvěry vzhledem k oznamovací povinnosti. Na závěr bylo velké téma prevence, která vnímá většina respondentů jako nedostačující a domnívám se, že by se právě na prevenci trestných činů proti rodině a dětem mělo zapracovat, co se týče jak ve škole pro děti, tak různými prostředky i pro ty rodiče. Hezký poznatek z rozhovoru je ten, že musíme umět věci pojmenovávat a říkat jim pravým jménem, abychom se nebáli na takové téma narazit a poukazovat.

Dílčí cíl III.

DC III. Zjistit, jak sociální pracovníci/ce vnímají subjektivně dopady na oběť trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku

Pro třetí dílčí cíl jsem použila tazatelské otázky č. 8.-11., na začátku jsem se chtěla dozvědět jaké důsledky trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku jsou dle konkrétních pracovníků pro oběť, nadále jak se dopady liší v závislosti na typu trestného činu, věku oběti a dalších souvisejících okolnostech. Otázka, u které mě velmi zajímala odpověď byla, co je pro každého sociálního pracovníka/ce nejtěžší při práci s osobami, které jsou nějakým způsobem zapojeny do trestných činů dle Hlavy IV

zvláštní části trestního zákoníku. Na konec jsem zvolila stejnou otázku jako v dílčím cíli II. Otázka 5.- Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení, ale tady je myšlena pouze vzhledem k dopadům na oběť.

TO 8. Jaké jsou důsledky těchto trestných činů pro oběti dle Vás?

Tab. č. 9- odpovědi respondentů na TO 8.

Respondent	Odpověď
R1	<p>Tak ty důsledky jsou někdy i celoživotní, záleží na každém jedinečném člověku, tak na té povaze toho, co se mu stalo. A samozřejmě ty oběti si nesou velký trauma. Snaží se s ním vyrovnat vlastními silami, někdy za pomoci vlastně kolegů, ale promítá se to do života, protože ti lidé nežijí izolovaní, takže to jejich prožívání, jako se promítá třeba do života celé té rodiny, což si někdo třeba neuvědomuje, že to není jenom o těch lidech, který si něco nesou, ale vlastně nějak jsou s tím definovány i ty vztahy celkově kolem nich.</p>
R2	<p>Já si myslím, že u každého trestního činu to bude trošku jako něco jiného. Ale určitě tím budou poznamenány, ponесou si to. Třeba během toho života, co se týče třeba podávání toho alkoholu v mladistvém věku nebo hodně mladém věku, tak ty děti potom už mají větší sklon třeba zkoušet nové návykové látky. I víc třeba je nabízet dalším mladistvým v tom svém okolí, takže to určitě. A taky s</p>

	<p>tím spojené určitě jako psychické problémy. Spousta jako našich klientů třeba dochází k psychologům.</p>
R3	<p>To je vlastně teď docela aktuální u jedné naší klientky to zanedbání povinné výživy. Takže když to vezmu konkrétně třeba jako na ní, tak vidím, že to má jako ty negativní dopad zaprvé, že přišla jako naprosto o dětství. Ona jako najednou prostě musí být dospělá, protože s tou rodinou to jako nefunguje. A ten sociální status se jí podle mě jako o dost zhorší, protože tím, že vlastně nemá takový to dětství, jaký by každý z nás měl nějakým způsobem prožít a zažít, tak ona musí rychle vospět.</p>
R4	<p>Důsledky mohou být různé, pokud to myslíte těch činů, které jsem řekla tak za mě to nelze takto lehko definovat, každý jedinec reaguje jinak má jiné prožívání apod.</p>
R5	<p>Tak to je vždycky to rozbití té rodiny. A když třeba budeme mluvit o tom sexuálním zneužívání nebo znásilňování, tak to je taky individuální. Některé holky jsou pak promiskuitní, některý holky nejsou schopný, aby se jich někdo dotknul. Každý pak reaguje jinak. Některé týrané děti jsou pak agresivní samy jo, ty pak jako můžu být samy agresoři, což se děje, že máme dítě, které bylo týrané vlastně a pak ve škole volají,</p>

	že je zlý a že mlátí děti, nebo potom založí svoji rodinu. To máme tady vlastně týrané dítě a zjistíme, že rodič už si prošel tím samým, byl taky týrán, ale vlastně ve finále týrá dál, byl to pro něj už vzorec. Přijmul ten vzorec chování.
R6	Souhlasím s R5
R7	Souhlasím s R5

Tabulka č. 9 - Odpovědi respondentů na TO 8.

Všichni respondenti na otázku odpověděli zajímavě. Je důležité i tohoto si uvědomit, že neexistuje nějaký vzor, jaké dopady to jsou. Každý jedinec je individuální i okolnosti jsou vždy odlišné, tato otázka byla myšlena, jak si jednotlivý sociální pracovník/ce uvědomují a vnímají osobně tyto dopady oni. R1 vnesl dobrý poznatek, že to trauma či to zažívají s nimi žije i to okolí a má to vliv i na jeho nejbližší a rodinu. V tomto případě si myslím, že je dobré věci pojmenovávat a nevytěšňovat, že se něco stalo, aby se s tím jak oběť i okolí mohlo lépe a rychleji vyrovnat. K §204- Podání alkoholu dítěti R2 uvedla, že děti, kteří již v mladším věku konzumují alkohol, jsou z jejího pohledu otevřenější poté zkoušet jiné návykové látky a nabízí alkohol i mladším osobám v jejich okolí. Co se týče u §196- Zanedbání povinné výživy, tak R3 zmínila, že dítě svým způsobem přichází o dětství a musí ve spoustě věcech dospět, a že zde hraje roli i zhoršení sociálního statusu. R5,6,7 se shodly, že je to u každého případu jiné, trestný čin §198- Týrání svěřené osoby a §199 – Týrání osoby žijící ve společném obydlí, jak respondentky zmínili je ukázka toho, jak moc individuální to je, někdo je tím poznamenám, že by nikdy na nikoho např. nevztáhl ruku a další související s tím věcí, a někdo to přijme jako vzorec chování, který bude dále promítat do svého života.

TO 9. Jak se tyto dopady liší v závislosti na typu trestného činu, věku oběti a dalších okolnostech?

Tab. č. 10- odpovědi respondentů na TO 9.

Respondent	Odpověď
R1	Tak určitě to je u těch dětí ta zvláštní zranitelnost. Nemají ty mechanismy,

	<p>které můžou v sobě zmobilizovat tak jako dospělí, jak jsem říkal ty sebe zkušenosti nebo obecně zkušenost, vlastně tu vyjednávací pozici, kterou my máme jako dospěláci, ty děti prostě nemají. Ty děti jsou zvlášť zranitelný a už tím, že jsou závislí na těch rodičích, jsou závislí na tom, co je kolem nich, kdo je jim nejbližší.</p>
R2	<p>Záleží asi z jakého jsou i prostředí. Ale hlavně ty mladší děti, tak to si myslím, že třeba na tom prvním stupni – začátkem toho druhého stupně základní školy, takže tam jsou ty psychické právě problémy, co se týče nějakého ohrožování výchovy nebo nějaký nátlak nějakému jako sexuálnímu zneužití, takže tam ty psychické problémy můžou být fakt jako velký. U těch starších nevím, jestli oni si to úplně jako uvědomují, jen si myslím, že to je zas jako o té povaze těch klientů nebo těch dětí a dospívajících.</p>
R3	<p>Je to individuální, ale určitě se to nějakým způsobem liší.</p>
R4	<p>Za mě nelze jednoznačně odpovědět a nejsme psycholog a faktorů je tolik co mohou ovlivnit důsledky.</p>
R5	<p>Souhlasím s R7</p>
R6	<p>Souhlasím s R7 a doplňuji: Jo to vidíme u těch čtrnáctiletých holek, že jo? Tam když dojde k pohlavku a tam to je pohlavní zneužití, tak jako tak, a tam to</p>

	jako není úplně dopadové jako takhle u těch dětí už. Ten věk je tam asi velký ukazatel, ale podle mě tohle je se nedá jako vztáhnout obecně na všechny ty stopy.
R7	To je strašně individuální. Jako věk, čím nižší věk třeba u těch zneužívaných dětí, prostě pak může to dítě být promiskuitní, protože od malička zažívalo něco jo, asi když by došlo ke zneužití nebo ke znásilnění staršího dítěte, starší holčiny, tak třeba ta promiskuita tam třeba nebude taková jako u mladšího.

Tabulka č. 10 - Odpovědi respondentů na TO 9.

V odpovědích se hodně objevovalo, že obzvláště zranitelnost je u mladších dětí. Jak uvedl R1 děti nemají obrané mechanismy, zkušenosti a ve většině případech je dítě závislé na rodičích, kteří se právě mnohdy toho trestného činu dopouštějí. U všech respondentů jsem během rozhovoru zaznamenala, že jsou velmi opatrní, co na tuto otázku odpovědí. Bylo vidět, že to neberou na lehkou váhu a nesnaží se případy moc porovnávat, ale spíše na každý koukají individuálně jako u předchozích otázek a neberou na sebe více než je v jejich kompetenci např. nesnaží se nahradit psychologa.

TO 10. Co je pro Vás konkrétně nejtěžší při práci s osobami, které jsou nějakým způsobem zapojeny do trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

Tab. č.11- odpovědi respondentů na TO 10.

Respondent	Odpověď
R1	Asi nic není nejtěžší pro mě, já se na všechny snažím koukat stejně. Mě zajímá, jak to vidí pachatel, jak oběť i jak to vidí děti úplně stejně.
R2	Já se budu asi znova opakovat, asi se to týká zas jako navázání toho důvěrného

	<p>vztahu a zároveň pak toho přerušení, protože dítě, když se vám fakt svěří s něčím takovým, tak bohužel ta povinnost nahlašovací jako je. Takže i my s tím musíme počítat, že jde o ten vztah prostě jako přijdeme. Že to dítě už se fakt jako nemusí vrátit a dál se svěřovat.</p>
R3	<p>Když bych se vracela k tomu svádění k pohlavnímu styku, tak naší prací je to jako pořádně zmapovat. Abychom si byli například jako jistý, že opravdu k něčemu dochází, aby to neskončilo u toho, že tatínek ji prostě pohladil po zádech jo a dítě v tom vidí jako úplně něco jiného, takže asi takový to, jako to mapování a zjišťování opravdu jako dopodrobna v uvozovkách takový jako výslech, když to zjednodušeně řeknu, abychom si my byli jistí, že když to půjdu nahlásit, takže vím, co nahlašuji a nejenom hele, tady mi dítě řeklo, že ho někdo zneužívá, ale že se snažíme to jako mapovat, abychom si opravdu byli jako jistý nějakými důkazy, takže to je pro mě asi takový jako nejnáročnější. Je to náročný pro to dítě a já vlastně nevím, kam až ten rozhovor jako povede.</p>
R4	<p>Udržet si nehodnotící přístup ke klientovi, být neutrální a nestranná – mě v tomto pomohl hodně mediační výcvik</p>
R5	<p>Tak já si myslím, že tady jsou hlavně už takový ty obecný věci. Stejně jako</p>

	<p>všichni sociální pracovníci tu základní psychohygienu musíte mít, že emoce si svoje zpracujete, své pocity si zpracujete, svůj názor si zpracujete. Takže já jsem to jako vzala, že si musí člověk zpracovat nejdříve svoje, musí být na tom profesně dobře, pak se jim může pomoci, tak to je úplně takový ten první bod.</p>
R6	<p>Asi když si někdo neuvědomuje, že něco udělal a co udělal v roli pachatele.</p>
R7	<p>Nejtěžší je pro mě spíš jakoby ta konkrétní práce s nimi jako. Co se týče obětí navázat důvěru, že jo, navázat prostě tu oběť k tomu, aby třeba chtěla to i zpracovat s nějakým odborníkem, protože většinou nechtějí. Je nejtěžší třeba dejme tomu pro mě je, že vidím, že ta oběť má problém o té věci hovořit na policii. Několik hodin trvající výslech, který se pak opakuje a opakuje. A to je pro mě nejtěžší. Je to vysvětlovat nebo doprovázet to dítě, když vidím, že to je prostě pro něj těžké a mu to nějak jakoby ulehčit, když nemám jak, protože to nejsem schopná ovlivnit ve spoustě věcí. No a potom vlastně pak tam důvěra, že jo? Samozřejmě, protože když ztratí ta oběť důvěru v systém, tak se s ní těžko pracuje. To je asi pro mě těžký. A s násilníkem je těžký pracovat, když si nepřipouštíš, že něco udělal. Pachatelé prostě tvrdí, že vám to neudělali, nebo že</p>

	to není jejich vina, nebo že prostě za to nemůžou, a tak se těžko jakoby s nimi pracuje.
--	--

Tabulka č. 11 - Odpovědi respondentů na TO 10.

U této otázky se mi líbila sebereflexe a důležitý poznatek, aby každý sociální pracovník/ce pracoval na sobě, uvědomil si své kvality a nedostatky, byl profesně vybaven, reflektoval a udržoval si psychohygienu, jak zmínila R5. Zajímavá odpověď u R3, která pracuje jako terénní sociální pracovníce, kde zmiňuje, jak je mnohdy těžké zmapovat celou situaci a jak je důležité zachovat chladnou hlavu a opravdu situace prověřit a prozkoumat. Objevuje se v odpovědích i určitá beznaděj sociálních pracovníků/pracovnic, kdy v jednom případě nemohou někomu pomoci, jelikož jejich kompetence to nijak nedovoluje a jednoduše to nejde a v druhém případě, kdy se snaží pracovat s někým, kdo si neuvědomuje, že je něco špatně či že něco provedl a má svoji pravdu. V obou těchto případech je jedno společné a to, že s tím bohužel nejde nic udělat, nejde v každé situaci pomoc se všim a nejde někomu změnit jeho nastavení v jeho myšlení. Takže shrnutí této otázky vnímám, že psychohygienu je velmi důležitá a neměla by se zanedbávat, a to samé seberefektovat u sebe případně jisté mezery či situace, kde člověk ví, že je prostor pro zlepšení.

TO 11. Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení vzhledem k dopadu na oběti? Případně jak?

Tab. č. 12- odpovědi respondentů na TO 11.

Respondent	Odpověď
R1	Tak vždycky je prostor pro zlepšení. Už jsem se vyjádřil, že objektivně tam vidím pozitivní posun v práci policie, kdy opravdu se dbá na to, školí se ty lidi jo, výslechy, jak probíhají u těch dětí a tyhle ty věci si myslím, že se posouvají dobrým směrem.
R2	Já bych řekla, že asi jo, protože tím, že my jsme jako anonymní služba, tak my

	<p>bychom neměli a nepodáváme jako informace třetím stranám, když to není třeba OSPOD, nebo fakt se nejedná o tu trestnou činnost, ale když se to týká oběti, tak to necháváme hodně jako na ní, aby se ty věci jako zařídila sama nebo s naší pomocí, nebo se souhlasem. Ale někdy si myslím, že by bylo jako vhodný zasáhnout i jako z té pozice toho sociálního pracovníka právě podat ty informace, aby to bylo ve prospěch toho klienta.</p>
R3	<p>Tady je spíše důležité, aby opravdu měli všichni nějaký jako přehled o tom, jaké dopady pro to dítě to mít jako může. Ale mám informace o tom, že se to jako lepší, že ta policie jako je nakloněná k tomu se v tom edukovat a nějakým způsobem jako vzdělávat, aby opravdu věděli, jak s těmi oběťmi mají pracovat.</p>
R4	<p>Ano. Možná by měli být orgány činné více edukováni, jak přistupovat k oběti citlivě aby nedošlo k retraumatizaci.</p>
R5	<p>No jako občas tancujete v porcelánu, protože to vyšetřování vede policista a my mu toho jako nemůžeme do toho vyšetřování zasahovat, na druhou stranu tam máme bránit to dítě a tak, jako je to takový. My jsme tam z pohledu v té ochrany těch práv toho dítěte, ale zároveň nejsme účastníkem toho řízení. My vlastně sedíme jenom čistě u výsledku</p>

	<p>toho dítěte a všechno, co se děje okolo, my nevíme. Pokud nám to neřekne, ta samotná oběť, případně třeba maminka nebo rodič, prostě toho dítěte. Pokud nám neřekne i to, co se děje okolo, tak by se to nedozvíme. Policie nás vlastně samozřejmě nesděljuje, protože nejsme účastníkem.</p>
R6	<p>Možná na ty lidi netlačit. Teď to říkala kolegyně, že prostě jsou vyslýchaný třeba třikrát, čtyřikrát, teda úplně s těma oběťmi nepřicházím do kontaktu, ale pak to mám jako zpětnou vazbu. Ono prostě je to nepříjemný, že jo, když tady ale ujeli čtrnáctileté holky vykládají o tom, co jim, kdo dělal, nebo nedělal, vždycky jde všechno zlepšovat.</p>
R7	<p>Tak prostě snažíme se. Dělají se ty společné setkání, hovoříme o těch případech hovoříme o tom, co by se mohlo příště udělat lépe nebo prostě tak jo.</p>

Tabulka č. 12 - Odpovědi respondentů na TO 11.

Z odpovědí vychází, že celkově je snaha spolupráci zlepšovat. Jak např. policie, už je mnohem více informována, jak s oběťmi TČ pracovat, samozřejmě je vždy prostor pro posun vpřed. Důležité mi přijde zmínit, že každá osoba je opět individuální, je zásadní si uvědomit, že u každé profese narazíme na někoho, kdo nemá snahu nebo jisté znalosti, ale neznamená to, že ostatní kolegové je těž nemají. Jak zmiňuje R7, dělají se společné setkání, snaží se na tom pracovat.

Shrnutí dílčího cíle III.

Myšlenka dílčího cíle III. byla zjistit, jak sociální pracovníci/ce vnímají subjektivně dopady na oběť trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Vzhledem k odpovědím vnímám profesionální stránku všech respondentů, kdy ukazují na to, že je to velmi individuální, každý případ je jiný a žádný stejný, všude jsou jiné proměnné. Objevovalo se, že zvlášť zranitelné jsou malé děti, kteří jsou závislí na svých rodičích a přebírají si od nich jistý vzor chování, nemají v sobě ochranné mechanismy, zkušenosti a nemají rovnocenné postavení jako dospělý člověk. Nesou si pak případná traumata celý život a musejí se s tím vyrovnávat. Na otázku, jak se liší dopady dle trestné činnosti, věku a dalších okolnostech bylo všemi odpovězeno s velkou opatrností, kdy opět bylo reflektováno, že u každého to bude jinak. Věk, druh trestného činu hrají svojí roli, ale není to vše, je mnoho okolních faktorů, které se na každém jednotlivém případě podepíší a každá osoba je vnímá jinak. V následnosti na otázku, co je pro sociální pracovníky/ce při práci s osobami, které jsou nějakým způsobem zapojeny do trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku jsem si uvědomila, že ze všech odpovědí bylo jasné, že důležitá je důvěra mezi klientem a sociálním pracovníkem/ pracovníci. Dále, že samozřejmě záleží na pozici daného sociálního pracovníka/ce, každý má na svojí pozici jiné kompetence a každý řeší třeba i stejný případ, ale v jiné fázi a v jiných podmínkách. Osobně jsem z toho vycítila, že jak v životě, tak právě při práci s lidmi je velmi důležitá sebereflexe a psychohygienu. Na poslední otázku, zda by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení vzhledem k dopadu na oběti a případně jak, zaznívali odpovědi, že je zaznamenám posun, řeší se to, je snaha to neustále zlepšovat, zároveň možná ještě více edukovat, jak být např. citlivější k oběti, aby případně nebylo způsobeno další trauma či nepříjemná zkušenost.

Dílčí cíl IV.

DC IV. Popsat konkrétně pomoc sociálního pracovníka/ce a způsoby pomoci

Pro čtvrtý dílčí cíl jsem použila tazatelské otázky č. 12.-14., cílem bylo přiblížit s čím konkrétně sociální pracovníci/ ce pomáhají. Na úvod jsem se chtěla dozvědět jaké jsou možnosti pomoci obětem trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a zda jsou dostačující? V následnosti na to jsem navázala otázkou jak a jakým

způsobem oběti konkrétně pomáháte Vy, jako sociální pracovník/pracovnice? Na uzavření tohoto dílčího cíle jsem zvolila otázku, zda jednotlivý sociální pracovníci/pracovnice čelí výzvam při práci s lidmi, kteří jsou obětí trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku.

TO 12. Jaké jsou možnosti pomoci obětem trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku? A jsou dle Vás dostačující?

Tab. č. 13- odpovědi respondentů na TO 12.

Respondent	Odpověď
R1	Určitě nejsou dostačující. Už jenom důkazem je tohle dětské krizové centrum. Je jediný defakto úplně tohoto typu v Královehradeckém kraji. Jsou tu ale skvělá další podobná centra, ale to jsou opravdu centra v jiných městech a krajích a je jich minimum. Stejně tak je to v Pardubickém kraji. Takže určitě ta síť minimálně pro děti jako oběti, tak ta by opravdu chtěla diametrálně proměnit, jo? Aby ty centra tady byly tři a ne jedno, takže to rozhodně nevnímám jako dostačující pomoc. A to se ne bavíme o dětské psychiatrické péči a tak dále
R2	U nás zrovna je to nějaké naše poradenství, předáváme třeba kontakty na další jako návazné služby, pak je to nějaký jako doporučení třeba informovat policii, rodiče, přes OSPOD jít i klidně, jo a pak už se to všechno hezky sedne, si myslím a snad se to začne řešit.
R3	Nejsou, dostačující. Je to kraj od kraje. Myslím si třeba Pardubický kraj je jako

	<p>obecně na tomhle tom poměrně jako dobře, nebo mám ten pocit, že těch sociálních služeb obecně jako tady funguje dost a dost jako Pardubický kraj je v tomhle aktivní, ale určitě si myslím, že jako Mostecko, Ústecko tam to bude trošku jako jiný. Vzhledem k těm tématům, které tady spolu probíráme, tak si myslím, že by bylo ještě lepší, kdyby krizová centra pro děti více vznikaly.</p>
R4	<p>Pomoc naleznou prostřednictvím práva, mohou vyhledat pomoc některé služby sociální či soukromého psychologa, aby mohli prožité trauma zpracovat.</p> <p>Kapacitně je to dle mého názoru nedostačující. Nedostačující za mě vzdělání policie, jak pracovat a přistupovat k oběti, často se také v praxi dle mého názoru zapomíná na zákon 45 o obětech TČ</p>
R5	Souhlasím s R7
R6	Souhlasím s R7
R7	<p>To právě nejsou dostačující, protože tady není ta návazná péče, není ta návaznost není v takové míře, v jaké by bylo potřeba. Ona je, ale je přetížená a tím, že je přetížená i dalšími věcmi, tak pak nemá kapacitu pro tyhle oběti těchto trestných činů, protože samozřejmě celkově máme přetížený i psychiatry, takže psychologové hodně řeší věci, který by už dávno měli řešit psychiatři. Psychiatrů</p>

	tady je málo obecně v celé republice, takže vlastně začíná to být takový jakoby začarovaný kruh. Ve spoustě věcí i si myslíme, že by byla fajn nějaká i třeba i ústavní péče pro tu oběť, protože prostě je to natolik silný, že by pomohla třeba psychiatrická léčebna aspoň třeba na měsíc na dva, ale tam prostě není šance se dostat.
--	---

Tabulka č. 13 - Odpovědi respondentů na TO 12.

U této otázky mou chybou nebylo zodpovězeno na obě části otázky. Ve většině případech jsme spíše řešili, zda je dostačující pomoc obětem TČ dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Ve všech odpovědích se všichni respondenti shodují, že není dostačující. Zjistila jsem, že máme možnosti, jak obětem pomoci, ale není dostatek té pomoci, a to je veliký problém. Sociální pracovník/ce nemůže tedy na 100 % vykonat svoji práci, když nemůže odkázat na službu, která je pro klienta právě potřebná. Přetíženost a nedostatek je tedy velký problém a velké téma, o kterém se ví, ale je potřeba o tom více a více mluvit a situaci řešit.

TO 13. Jak a jakým způsobem oběti konkrétně pomáháte Vy, jako sociální pracovník/pracovnice?

Tab. č. 14- odpovědi respondentů na TO 13.

Respondent	Odpověď
R1	Zjistím, co je ta největší potřeba té oběti, co se jí nejvíc promítá do toho života a tak. Zda to nezvládne bez pomoci /míněno mobilizací vlastního potenciálu/ a potom vytipuji konkrétního psychologa. Podle zase kapacity těch jednotlivých kolegů a oslovím ho. Ten mi to buď vezme nebo ten případ odmítne z důvodu třeba právě té kapacity. Tak jdu zase za

	jiným kolegou. Takže vlastně já propojuji ty klienty nebo zájemce o službu s těmi našimi odbornými pracovníky.
R2	Tak je to poradenství, místo, kde se může vypovídat a třeba předání dalších jako kontaktů na návaznou síť, když už my nemůžeme víc pomoci.
R3	Já to asi shrnu, jelikož kolegyně už vám něco řekla, takže jako ta práce je vlastně dost podobná. Jediné co, tak my teda chodíme po venku s tím, že myslím si, že v tomhle tom to máme, když se budu bavit o nějakých závažných tématech, tak to máme složitější v tom, že ty kontakty jsou poměrně krátké, rychlé, intenzivní s tím klientem venku a když to není domluvené dopředu, takže mojí prací, jako je to prostě rychle zmapovat, rychle zjistit vše a nějak jako vyhodnotit. Jestli to vážně je, není a nějakým způsobem ho motivovat k tomu abychom to společně řešili, což tady na klubu je rozdíl v tom, že pokud klient chce něco řešit, tak si sem prostě přijde, takže už jako máte nějakou jistotu, že opravdu je nějak jako nakloněný o té problematice se dozvědět a už to chce nějak řešit.
R4	Já, jakože přímo já nijak jelikož s oběťmi nepracuji, ale pokud by mě kontaktovala tak bych zmapovala s ní situaci, poskytla základní sociální poradenství a předala kontakt kam potřebuje (intervenční

	centrum, poradna psychologická, právník apod.) případně dle potřeby bych s ní mohla v rámci doprovodu zajít podat trestní oznámení, jít s ní k výpovědi jako důvěrník/zmocněnec.
R5	Snažíme se ji tím provázet empatičtěji co nejvíce. Co nejrychleji sehnat tu odbornou pomoc, protože nemůžeme suplovat psychology ani psychoterapeuty. To nemůžeme, prostě tak. Máme základy krizovou intervence, to jsme jako schopný, ale nemůžeme suplovat psychologa. Takže my jsme hlavně koordinátoři dalších služeb, pokud jsou výchovné problémy, zkoordinujeme, kde se řeší výchovné problémy, kurátoři, kde je oběť, tak tam tu pomoc pro oběť.
R6	Souhlasím s R5
R7	Souhlasím s R5

Tabulka č. 14 - Odpovědi respondentů na TO 13.

Každá odpověď je závislá na pracovišti každého z respondentů. Každý sociální pracovník/ce zhodnotí situaci a vyhodnotí, co osobně on může udělat a případně zprostředkuje další služby, které jsou pro klienta vyhovující. Je klientovi poskytováno porozumění a vyslechnutí.

TO 14. Jaké jsou podle Vás výzvy, kterým čelí sociální pracovníci při práci s lidmi, kteří jsou obětí trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

Tab. č. 15- odpovědi respondentů na TO 14.

Respondent	Odpověď
R1	Já si myslím, že pro spoustu pracovníků je právě výzva třeba pracovat s tím původcem násilí. Jo? Protože to je věc, je

	<p>to nové u nás trošku. Byť pro mě ne, ale my to v tom žijeme. Ale když to říkám vám nebo někomu, tak určitě to není věc, kterou jste slyšela, že tady každý dělá.</p>
R2	<p>Já si myslím, že to je pořád jako u nás dokola, že se v tom asi budeme točit, že ta důvěra je taková jako nejdůležitější a možná i třeba navázání kontaktu tady jako i s vrstevníky. Dítě si třeba přijde, že je na bezpečném prostředí, kde mu nikdo nebude nadávat a kde se bude cítit dobře.</p>
R3	<p>Tak zaprvé je to určitě ta individualita. Nikdy nevíte s čím, kdo přijde. Můžou to být běžné témata, na který jste v uvozovkách jako zvyklá, ale můžou na ně ty jedinci reagovat úplně odlišně, takže ta individualita je v tomhle za mě jako poměrně náročná a plus, co je jako náročný, tak je určitě to vymezení té jako oznamovací povinnosti, to nějak jako nastavit, protože tím, že my jsme vlastně anonymní dobrovolná služba, tak působíme, jako že je pohoda dobrý. No ale ono to tak není. Takže takový to stanovování hranic – jasný nemusíš, ale zároveň já někdy už musím, takže asi to je takový to jako největší úskalí.</p>
R4	<p>Nemají klienta kam poslat, aby dostal potřebnou pomoc a péči viz terapeuti, psychiatři (je jich málo), občas nevhodný přístup PČR, někdy je těžké nepřebírat</p>

	zodpovědnost ale naopak klienta aktivizovat i přestože si prožil šilené věci
R5	Když se naše představa, jak tomu dítěti chceme pomoci narazí na realitu a potřebnosti. To je výzva. Že my prostě máte, jakože takhle vy si představujete, že dítě by potřebovalo tohle a tohle a narazíte na to, že to jako nejde.
R6	Výzva je, když vám to bojkotuje ten člověk.
R7	A to je různý. Ať už je to potom systémově, protože samozřejmě každý má nějakou svoji práci i ta policie nějakým způsobem vede to vyšetřování. Možná bychom měli třeba nějakou jinou představu, ale pak je to tak i o tom, že třeba je tady nějaký druh pomoci pro to dítě, víme, že by to takhle potřebovalo, ale není ochotná ta rodina, a to dítě samo od sebe nic moc jako nezmůže, když tam nebude vůle těch pečujících osob.

Tabulka č. 15 - Odpovědi respondentů na TO 14.

Odpovědi na tuto otázku jsou velmi zajímavé. Byla jsem velmi ráda za rozmanitost odpovědí. R1 nevnímá u sebe jistou překážku, ale myslí si, že pro spousty lidí je to, že pracují s původcem násilí. R2 uvedla, že se to opět točí okolo důvěry, která je velmi klíčová a R3 zmínila, že je důležité vyjasnit si jasné hranice. R4 vnímá opět nedostatek potřebné péče, kde se nedostatek zmiňoval již v odpovědích u otázky č.12, dále R5, kde je zmíněná překážka, když se představa střetne s realitou, R6, když klient bojkotuje vaši práci a u R7 to vnímám jako bezmoc, když člověk ví, co by bylo nejlepší, ale nemůže tomu nijak pomoci.

Shrnutí dílčího cíle IV.

Cílem dílčího cíle IV. bylo přiblížit konkrétní pomoc sociálních pracovníků/pracovnic a její způsoby. Na začátek bylo zjištěno, že se všichni respondenti shodli, že pomoc obětem trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku přijde pomoc nedostatečná. Nedostatečná v důsledku toho, jelikož pomoc obětem je, ale je přetížena a je jí nedostatek. Je to problém, který sociálního pracovníka/ pracovníci ovlivňuje ve výkonu práce, jelikož je cílem pomoc na 100 %, ale bohužel bylo zjištěno, že to takto nejde a je tím tedy jejich práce ovlivňována i přes veškerou snahu. Pomoc sociálního pracovníka/ce se liší dle jeho místa zaměstnání, pozice, a tedy každý respondent zmínil, jak on pomáhá na jeho momentálním pracovišti. Obecně však lze říci, že je snaha všech zajistit bezpečný prostor, navázat důvěrný vztah a projevit porozumění a jistou empatii vzhledem k situaci klienta. U poslední otázky tohoto dílčího cíle jsem byla velmi příjemně překvapena, že odpovědi všech vybraných respondentů byly odlišné. Každý zmínil něco jiného a jsem ráda, že se nad touhou otázkou zamysleli a odpověděli, jak to vidí oni. Jak již po několikáté zmiňuji, individualita hraje velkou roli skoro všude.

Dílčí cíl V.

DC V. Zjistit, jak sociální pracovník/pracovnice vnímá okolnosti související s pácháním trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku

Pro tento dílčí cíl jsem použila tazatelské otázky č. 15.-17., je to tedy poslední dílčí cíl. Na úvod byla snaha zjistit, jak se dle osobních zkušeností respondentů zkušeností liší výskyt trestných činů dle hlavy IV trestního zákoníku v závislosti na typu klientů, s nimiž pracují, následně a jaké jsou hlavní faktory, které přispívají k páchání trestných činů v klientském prostředí dle jejich názoru a jako poslední otázku jsem zvolila jaké specifické rozdíly vnímají mezi ženami a muži, kteří se dopouštějí trestných činů dle Hlavy IV, jestli vůbec nějaké vnímají.

TO 15. Jak se dle Vašich zkušeností liší výskyt trestných činů dle hlavy IV trestního zákoníku v závislosti na typu klientů, s nimiž pracujete?

Tab. č. 16- odpovědi respondentů na TO 15.

Respondent	Odpověď
R1	<p>No takhle ono se zase nabízí možná trošku z laického pohledu, že jako ti lidé jsou determinováni primárně tím sociálním prostředím, ve kterém jako se pohybují, ale bohužel ta praxe, třeba našeho dětského krizového centra úvahy ukazuje u vleklých rodičovských konfliktů kdekoliv, že tam vůbec nezáleží na vzdělání, penězích... vlastně na ničem.</p>
R2	<p>Já si myslím, že to na to má určitě jako velký vliv. Zároveň bych nerada jako kategorizovala, ale myslím si, že to ten vliv jako má.</p>
R3	<p>Hodně to závisí na tom zázemí, a i na finančních možnostech. Prostě to s tím souvisí. Máme klienty, kteří sice třeba nepochází z úplných rodin, ale ta finanční gramotnost tam je. Fungují, rodiče vydělávají, jsou schopný jako dětem zajistit koníčky, výlety, tak tam je určitě to ohrožení těmito jevy o dost nižší než prostě potom u klientů, kdy prostě pochází z rodin, kde to nefunguje, neúplná rodina a nejsou tam finanční j možnosti, rodiče požívají alkohol nebo jiné návykové látky, jsou tím prostě ty děti ohrožený nebo prostě jednoduše ty</p>

	rodiče tam třeba jako nefigurují a sbalí se třeba na týden a odjedou, dítě nechají v bytě samotný, takže hraje to roli.
R4	Nevím, jak na tuto otázku odpovědět.
R5	Jako asi se to hýbe v té společnosti, byla éra sebepoškozování teď je éra focení se, posílání. No jasně, jinak jako děti, co nechodí do školy, co jsou pořád, lidi ti co experimentu s drogami jsou pořád, ale jako ano. Ale je pravda, že jako teď je období posílání fotek. Ale třeba se snižuje věk zas.
R6	Já si myslím, že to je plošně ve společnosti. Není to úplně o typu těch klientů, ale je to o té době, která každá doba má své trestné činy. Mě přijde ten zase jako vyskytují jo, já, když jsem nastupovala na kuratelu, což je 7 let zpátky, předtím jsem dělala pěči, tak jsme řešili fakt jako majetkovou trestnou. Pak navázalo pohlavní zneužívání. To dneska říkali všude všichni, teď se nekrade téměř vůbec, nesouloží a přesunulo se to hrozně na internet, třeba za nás za kuratelu, fakt je hodně jako přes internet a přes ty sociální sítě.
R7	Souhlasím s R5 a doplňuji: A u toho týrání si myslím, nebo zneužívání, to asi není, jako to nemůžu říct, že by to byla ani doba, ani prostě co by ovlivňovalo.

Tabulka č. 16 - Odpovědi respondentů na TO 15.

Ze všech uvedených odpovědí je zajímavý poznatek, že každá doba má své trestné činy. V každém určitém období je vždy větší výskyt určitých trestných činů než obvykle a odvíjí se to od společnosti, jak odpověděla R6. Dále bylo uvedeno, že závisí na zázemí a finančních možnostech. Vše opět navazuje, že každá případ rovná se jiná situace a jiné důvody, tedy někteří z respondentů nechtěli odpovídat či kategorizovat i z etických důvodů.

TO 16. Jaké jsou hlavní faktory, které přispívají k páchání trestných činů v klientském prostředí dle Vašeho názoru? (např. chudoba...)

Tab. č. 17- odpovědi respondentů na TO 16.

Respondent	Odpověď
R1	Tam jde vždycky o jedinečnost, prostě toho člověka toho kontextu, vždycky záleží na tom kontextu, že já vůbec nedovedu říct, že prostě je tam nějaká přímá souvislost zase na ose sociálně slabších nebo dobře situovaných. Vůbec to nedovedu definovat. Ani nechci vlastně, protože vždycky záleží na konkrétní osobnosti toho člověka, který se toho dopouští.
R2	Tak myslím si, že to může být dáno právě tím prostředím, kde ty děti fakt jako nemají a vidí třeba u těch „bohatších“ a tam, kde je méně může být nějaká jako forma závisti. Myslím si, že to může být i tím, že doma třeba vidí ten vzorec rodičů, kteří pijou, tak si řeknou, tak to vlastně není nic špatného, tak pojďme si taky koupit někde nějakou láhev, takže i to určitě jo. To bych mohla pokračovat dál a dál.

R3	<p>Vzdělanost určitě taky tam patří. Je velký rozdíl, když máme klientku, kdy maminka a nemusí být vyloženě vysokoškolsky vzdělaná, ale je rozdíl, jestli má dokončené základní vzdělání nebo ne. Jo, už i tohle hraje roli.</p> <p>Neříkám, že u všech, někteří sice nemají ty rodiče vzdělání, ale pracují a nějakým způsobem, jako se snaží to změnit. To je zas takové to, že oni nechtějí, aby ty děti zažili to, co oni, takže to je ta fajn druhá strana mince, ale většinou to je tak, že ty rodiče kopírují něco, co sami zažili a aplikují to na svých dětech. Takže určitě vzdělání, určitě finance, chudoba a návykové látky, které se tam vyskytují, to tam hraje určitě roli.</p>
R4	Vliv primární rodiny.
R5	Souhlasím s R6
R6	<p>Myslím si, že sociální začlenění té rodiny tam určitě jako má vliv na to, jak rychle se dítě zapojí, nebo rodina celkově do toho systému, za mě sociální status té rodiny má obrovský vliv, ale my se setkáváme s tím, že jak se nám začaly děti propojovat sociálně, to znamená, že už se kamarádí i ty chudý s těma bohatýma, tak se nám začínají prolínat i ty trestné činy a ty skutky, jako je úplně jedno, jestli je z vysoce postavený rodiny, nebo jestli je to romské dítě s olašské rodiny, prostě nechodí do školy klidně</p>

	<p>oba dva, protože každý má jiný důvod. Intelekt vždycky hraje roli ve všem v jakémkoliv jednání člověka, ale nemyslím si, že by to byl jako rozdíl. Jo páchají ty i ty, to samé oběti je i chytrý člověk i hloupý člověk i chudý, i bohatý. Nemyslím si, že by tam byl takhle jako markantní rozdíl, že bychom mohli říct šmahem prostě v Pardubicích páchají trestnou jenom děti pod 15, který jsou ze sociálně slabé rodiny. Neexistuje, prostě fakt se to prolíná.</p>
R7	<p>Když se budu dotýkat jenom toho týrání, zneužívání a toho domácího násilí. Tak domácí násilí u vzdělaných lidí je teda mnohem horší, nebo ne horší ale promyšlenější, mnohem těžký k odhalení. Takže ano, tam bych viděla, že to vzdělání hraje roli jo, že u těch méně vzdělaných je to takový víc vidět, líp se vlastně na to dá přijít, rychleji se možná najde pomoc té oběti. A zároveň jak je to propracovanější, tak ta oběť už je v tom tak pohlcená, že těžko z toho jako dokáže najít cestu ven.</p>

Tabulka č. 17 - Odpovědi respondentů na TO 16.

Individualita, zmiňuji to pokaždé, ale je na místě to zmínit, hraje i tady svou roli. Dle odpovědí respondentů jsem se dozvěděla, že někteří vnímají, že vliv hraje vzdělání rodičů, zda mají nedokončené základní vzdělání nebo vysokoškolský titul. Rodiče, co mají např. problém s alkoholem, tak dítě to nevnímá jako problém, ale přijímá tento vzorec. Dle R5 a R6 se skupiny „chudých“ a „bohatých“ začínají prolínat, tudíž i trestné činy a skutky s tím spojené. R7 zmínila, že týrání, zneužívání a celkově domácího násilí

je mnohdy horší u vysoce vzdělaných lidí, jelikož to mají více promyšlené, a může být v tomto případě oběť více zahanbená.

TO 17. Jaké specifické rozdíly vnímáte mezi ženami a muži, kteří se dopouštějí trestných činů dle Hlavy IV?

Tab. č.18- odpovědi respondentů na TO 17.

Respondent	Odpověď
R1	To si myslím, že žádný rozdíl prostě není a že to zase závisí prostě opět na člověku. Možná kdybyste šla za psychologem, který pracuje s obětí a s pachateli ženami a muži, že by vám řekl spoustu rozdílů.
R2	Asi tam nevidím žádný jako velký rozdíly v tom našem prostředí. U nás celkově ty klienti jsou jako rozskupinkovaný, když k nám přicházejí a oni to ta mají i mezi sebou jako většinou nastavený, že jeden za všechny, všichni za jednoho a to, co dělám já, děláš ty taky, takže asi v tom jako nevidím rozdíl.
R3	Tak obecně, co já jsem měla tu možnost jako slyšet od klientů, tak muži jsou více nakloněny k tomu využívat násilí, jakože nějaká facka, bitky a tyhle věci, nebo i obecně nejenom na dětech, ale třeba děti vyprávějí o tom, že otec bije matku nebo přítelkyni. A matky jsou víc zase k takovému tomu jako psychickému týrání a k tomu zanedbávání ve stylu, jakože do školy je nepřipraví, nebo tyhle ty věci...návykové látky, to si myslím, že je tak pade na pade jo.

R4	Z mojí zkušenosti nemohu uvést žádné rozdíly, obě pohlaví páchají TČ.
R5	Já mám paradoxně asi víc týraných maminek, co týrá a mlátí než tatínku, jenom jsem si teďka to tak rychle projela v hlavě. Ale samozřejmě je to individuální. Za sebe můžu říct, že vlastně pachatel třeba zneužití nebo znásilnění jsme měli vždycky chlapi, vůbec se nevybavuji, že by tam byla ženská nějaká.
R6	Souhlasím s R7
R7	Je to individuální jo, je to v takových vlnách. Ty jejich pohlavní zneužívání je o tom, že děti začínají se sexem dřív a oni vlastně jak začnou před tím 15 rokem, tak v tu chvíli vlastně, kdy se spolu vyspí a najednou tam máte oběť i pachatele, v jednom, pokud se holka čtrnáctiletá vyspí se čtrnáctiletým klukem, tak je obětí i pachatelkou, takže vlastně, to oni řeší jako kurátoři potom, že jo, jako hodně, proto to je trošku něco jiného než to typické jakoby zneužití nebo znásilnění. A k tomu násilí... ono totiž dneska asi i díky třeba i té prevenci i díky tomu, že se víc o tom mluví, tak taková typická učebnicová oběť, která se jako neozve, která vám bude prostě tady takhle shrbeně chodit. Ona už taky není jako.

Tabulka č. 18 - Odpovědi respondentů na TO 17.

Někteří respondenti nevnímají nějaké specifické rozdíly mezi ženami a muži, kteří se dopouštějí TČ dle Hlavy IV. R3 vnímá, že muži mají blíže k agresi, tedy u nic spíše dochází k fyzickému týrání a ženy se spíše dopouštějí toho psychického týrání. Však R5 uvedla, že má momentálně více žen, kteří se dopouštějí fyzického týrání než mužů. R7 zmínila, že již už díky prevenci, a tomu, že se o domácím násilí více mluví, tak už úplně „učebnicová“ oběť neexistuje. I oběť může, dle informací, využít situaci výhodně pro ní, tudíž „pár facek“ je pro ní něco, co dokáže překousnout.

Shrnutí dílčího cíle V.

Cílem posledního dílčího cíle bylo zjistit, jak sociální pracovník/pracovnice vnímá okolnosti související s pácháním trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Na otázku č.15, jak se liší dle zkušeností výskyt trestných činů bylo v odpovědích zmíněno, že se odvíjí na společnost a mění se dobou. U všech otázek tohoto dílčího cíle hraje roli individualita, neustále opakované, však důležité. Každý případ je jiný, osoby jsou odlišné, vnímání jedinců je různé a je mnoho faktorů, které na to mají vliv a neustále se mění, na což navazovala otázka č.16, kde jako faktor může být vzdělání, sociální status, výchova, finanční situace rodiny a mnoho dalšího. Poslední otázka č.17, která uzavřela rozhovor a jedna z odpovědí dala poznatek, že oběť nemusí být pouze „učebnicová“, ale že už je doba tak posunutá, že i oběť využívá situace ve svůj prospěch, i když se zdá, že je to nemožné.

5.6 Shrnutí výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit postoj sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy. Cíl jsem rozdělila do pěti dílčích cílů. Z odpovědí vybraných respondentů vyšlo najevo, že se nejvíce setkávají s §199 Týrání osoby žijící ve společné domácnosti, §198 Týrání svěřené osoby, §201 Ohrožení výchovy dítěte, §204- Podání alkoholu dítěti, §202 Svádění k pohlavnímu styku, §196 Zanedbání povinné výživy. Dále jsem zjistila, že někteří z respondentů vidí pozitivní posun v jednání policie s obětí těchto TČ. Co se však jeví jako nedostatečné je prevence na téma trestných činů proti rodině a dětem. Z mého osobního pohledu by se o těchto TČ mělo mnohem více mluvit a ukazovat dětem ve školách, jaké chování je již jistě za hranou, že na to nejsou sami a kam pro pomoc se mohou obrátit. V případě prevence u rodičů mi to přijde mnohem

náročnější, jelikož to závisí pouze na jejich rozhodnutí, zda by se např. preventivní přednášky zúčastnili. Cílem bylo i ukázat na to, že otázky jsou položeny tak, že jsou velmi subjektivní, proto byl zvolen právě kvalitativní výzkum a odpovědi ukazují na to, že v roli sociálního pracovníka/ce neexistují dva stejné případy, mohou si být velice podobné, ale aspoň v nějakém detailu se liší, tudíž nám to ukazuje, že každý případ musí být vždy individuálně posouzen a je potřeba individuálního přístupu. Z čehož vyplývá, že i každá osoba vnímá věci jinak, tedy i sociální pracovník/ce vnímají odlišně jisté situace. Jsem ráda, že zde ze strany respondentů zaznívali různorodé odpovědi, jak osobně oni to vnímají. Bylo zjištěno, že dle sociálních pracovníků/pracovnic výzvy, kterým čelí při práci s lidmi, kteří jsou obětí trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku může být jistá bezmoc, nebo když Vám klient bojkotuje vaši práci a velmi důležitou roli hraje důvěra, ale s tím souvisí si vyjasněný určitých hranic. Všechny dílčí cíle a jednotlivé otázky jsou rozebrány i s odpovědi v kapitole 5.5. Z mého pohledu po absolvování všech rozhovorů mohu říci, že jsem měla pocit, že ze všech vybraných pracovníků/pracovnic bylo vidět, že dané téma neberou na lehkou váhu a snaží se k tomu přistupovat profesionálně.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem trestných činů proti rodině a dětem dle Hlavy IV. zvláštní části trestního zákoníku. Cílem bakalářské práce byl zjistit postoje sociálních pracovníků/pracovnic k trestným činům Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku a postoje k sociální práci související s těmito činy. Pro dosažení tohoto cíle bylo nezbytné provést teoretické zpracování tématu trestných činů podle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. První část práce poskytla obecný přehled ochrany rodiny, základy trestního práva a detailní popis jednotlivých trestných činů dle Hlavy IV a pojmů, které s nimi souvisejí. Poslední kapitola teoretické části se zabývala sociální prací ve vztahu k ochraně rodiny. Zmínila jsem sociálně-právní ochranu dětí, linku bezpečí, nízkoprahová centra, probační a mediační službu a organizace jako je např. ProFem. Sociální pracovníci, kteří se setkávají s osobami spojené či zapojené do trestných činů dle Hlavy IV nabízí mnoho způsobu řešení různých situací.

Druhá část práce se soustředila na samotný výzkum provedený pomocí kvalitativní metody formou polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky, kteří se přímo potýkají s případy trestných činů proti rodině a dětem dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku. Hlavní cíl výzkumu byl rozdělen do pěti dílčích cílů, což umožnilo podrobnější analýzu a konkrétnější odpovědi respondentů na jednotlivé otázky. Trestné činy proti rodině a dětem představují závažný problém, který vyžaduje komplexní a multidisciplinární přístup. Je naší společnou odpovědností zajistit, aby rodiny a děti měly možnost žít v bezpečném a podpůrném prostředí, které jim umožní plně rozvíjet svůj potenciál a důstojně žít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BRZOBOHATÝ, Robin; CIRBUSOVÁ, Martina; JANÍČKOVÁ, Eva; JÍLEK, Dalibor; KAPITÁN, Zdeněk et al. *Aktuální otázky ochrany práv dětí: informování dětí o jejich právech*. Brno: Česko-britská, 2017

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016

HRUŠÁKOVÁ, Milana a KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, c1998.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., KYSELOVSKÁ, T. In: KRÁLÍČKOVÁ, Z. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020-. Velké komentáře.

CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.9.2023* Student (Leges). 2023-. Praha: Leges, 2023

KASALOVÁ, Vanda a DOLEJŠ, Martin. *Životní spokojenost, sebehodnocení a výskyt rizikového chování u klientů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015

KOTKOVÁ, Martina. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, 2014

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada).

MITLÖHNER, Miroslav. *Trestní právo*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014

PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2009.

ŠÁMAL, P. a kol.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. Komentované zákony (C.H. Beck). Praha: C.H. Beck, 2004.

ŠČERBA, Filip. *Trestní zákoník: komentář*. Beckova edice komentované zákony. [Praha]: C.H. Beck, [2020].

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003.

Internetové zdroje

Bílý Kruh Bezpečí. Online. Www.bkb.cz. 2009. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/>. [cit. 2024-01-17].

HLAĎO, P. *Úvod do pedagogického výzkumu pro učitele středních škol* [online]. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011. 134 s. Dostupný z WWW: <<http://www.vychova.vzdelavani.cz/pedagogickyvyzkum.pdf>>.

JANOŠEK, JUDr. VLADIMÍR. *Co se rozumí pohlavním stykem u znásilnění*. Online. Butiková advokátní kancelář se specializací na trestní právo. 2021. Dostupné z: <https://www.akjanosek.cz/2021/07/20/co-se-rozumi-pohlavnim-stykiem-u-znasilneni/>. [cit. 2024-01-15].

Linka bezpečí. Online. Www.linkabezpeci.cz. B.r. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/>. [cit. 2024-01-17].

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Online. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>. [cit. 2023-12-05].

NOMIA. Online. Nomiahk.cz. B.r. Dostupné z: <https://nomiahk.cz/>. [cit. 2024-01-17].

OSPOD. Online. Www.ospod.cz. 2009, 21.6.2023. Dostupné z: <https://www.ospod.cz/informace/obecne/>. [cit. 2024-01-17].

PMSCR. *PRAVIDLA A STANDARDY PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ ČINNOSTI*. Online. In: . 2021. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2021.pdf. [cit. 2024-01-17].

ProFem. Online. ProFem. Dostupné z: <https://www.profem.cz/kdo-jsme>. [cit. 2024-03-10].

ZAJACOVÁ, PhDr. Melanie; KOLÁČKOVÁ, PhDr. Mgr. Jana; LÍMOVÁ, Mgr. Michaela; NEBESKÁ, Mgr. Petra a LEPIČOVÁ, Bc. Jana. *Systémová podpora sociální práce v obcích*. Online. 2022. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1864403/karty+Soci%C3%A1ln%C3%AD+p>

[r%C3%A1ce+na+obecn%C3%ADm+%C3%BA%C5%99adu.pdf/cc264bdd-83d1-c8a6-03e2-eb4e52303dec](https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40). [cit. 2024-01-17].

Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník In: *Zákony pro lidi* [online]. AION CS, 2010-2018 [cit. 2024-01-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákony

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 218/2003 Sb. zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Seznam grafů

Graf 1 - pohlaví respondentů	37
Graf 2 - pracoviště respondentů.....	38

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Transformační tabulka.....	36
Tabulka č. 1 - Přehled všech respondentů	39
Tabulka č. 2 - Odpovědi respondentů na TO 1.....	41
Tabulka č. 3 - Odpovědi respondentů na TO 2.....	42
Tabulka č. 4 - Odpovědi respondentů na TO 3.....	43
Tabulka č. 5 - Odpovědi respondentů na TO 4.....	45
Tabulka č. 6 - Odpovědi respondentů na TO 5.....	47
Tabulka č. 7 - Odpovědi respondentů na TO 6.....	49
Tabulka č. 8 - Odpovědi respondentů na TO 7.....	50
Tabulka č. 9 - Odpovědi respondentů na TO 8.....	54
Tabulka č. 10 - Odpovědi respondentů na TO 9.....	56
Tabulka č. 11 - Odpovědi respondentů na TO 10.....	59
Tabulka č. 12 - Odpovědi respondentů na TO 11.....	61
Tabulka č. 13 - Odpovědi respondentů na TO 12.....	65
Tabulka č. 14 - Odpovědi respondentů na TO 13.....	67
Tabulka č. 15 - Odpovědi respondentů na TO 14.....	69
Tabulka č. 16 - Odpovědi respondentů na TO 15.....	72
Tabulka č. 17 - Odpovědi respondentů na TO 16.....	75
Tabulka č. 18 - Odpovědi respondentů na TO 17.....	77

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č.1 – přepis rozhovoru

Příloha 1.

Přepis rozhovoru

Respondent 1 – organizace Nomia, **Bc. Josef Zbránek**, koordinátor

V sociálních službách pracuje 15 let, dříve pracoval v Charitě, pracoval se seniory a s lidmi bez domova a v potravinové bance. V organizaci Nomia pracuje 3 rokem.

1. Jaké jsou nejčastější trestné činy, se kterými se v práci sociálního pracovníka/pracovnice setkáváte ve vztahu rodiny a dětí?

„Nejčastějším trestným činem je týrání osoby ve společném obydlí či svěřené osoby z povahy věci tím, že jedna z našich služeb je Poradna pro oběti násilí, trestného činu nebo nějaké jiné formy násilí. Může to být přepadení, může to být znásilnění, může to být jakýkoliv čin, který způsobí člověku trauma do té míry, že potřebuje poradenství, jak se s tou situací vyrovnat. Na jedné straně je sociálně právní poradenství, plus potom kolegové psychologové a psychoterapeuti pomáhají tomu člověku, který to zažil, ať už to násilí v blízkých vztazích nebo násilí jakéhokoli typu, tak mu potom pomáhají s dopady násilí na jeho osobu. To znamená, že ty oběti můžou zažít trauma, se kterým si nedovedou samy poradit a kolegové terapeuti potom následně pomáhají.“

2. Jak často se ve Vaší práci setkáváte s trestnými činy dle hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

„Na denním pořádku, nejčastěji §198- Týrání svěřené osoby, §199- Týrání osoby žijící ve společném obydlí. Je to dále mravní ohrožování výchovy dítěte, řešíme případy, kde rodiče nevykonávají svoji rodičovskou odpovědnost adekvátním způsobem, tak jak jim zákon ukládá a potom v součinnosti s OSPOD nebo se soudy se snažíme v rodině ingerovat tak, abychom pomohli vztahy nějakým způsobem napravit. A hlavně vždy aby ve středu naší činnosti byl zájem dítěte. Zájem dítěte je to, co je pro naše Dětské krizové centrum klíčové. Dále to je svádění k pohlavnímu styku, je to překračování sexuálních hranic, ať už v kontextu dospělý/ dítě, někdy i mezi dětmi a tam už je to potom definováno, když se to dostane do trestní roviny“

3. Jaké jsou z Vašeho pohledu nejzávažnější trestné činy dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku, se kterými se setkáváte v rámci své práce a proč?

„Tak já se na to koukám troch jinak, neboť z moji praxe a zkušenosti v sociálně právní ochraně dětí, ve které se teď nějakou dobu pohybuju, mám to štěstí, že můžu čerpat při intervizích mnoho poznatků z terapeutické práce, kterou moji kolegové, skvělí psychologové a psychoterapeuti, těm lidem poskytují. Tak se na to koukám trochu s odstupem, a to v tom smyslu, že nedovedu na nějaké ose závažnosti říct, že je horší například znásilnění než zneužití dítěte. Protože to má stále charakter traumatu, které se promítá do prožívání toho člověka úplně stejně. To trauma, který to potom člověku způsobí, prostě je stejné. Stejně tak je to s dopady násilí. Kdybych měl říct, že dopady násilí na tu skupinu nebo na tuhle jsou nějak zásadnější, tak zase to násilí je pořád násilí. A to na lidi dopadá. Takže se na to koukám více komplexně, ale věřím, že pro mnoho lidí i laiky a celkově pro společnost obecně trestný čin spáchaný na dětech se zdá být tím nejzávažnějším. Když se něco děje dítěti, je tam to překračování sexuálních hranic nebo je tam zneužití těch dětí, tak tam samozřejmě hrozně důležité je to, že to dítě je zvlášť zranitelná oběť. I to právo se na ně dívá jako na zvlášť zranitelnou oběť. Ono nemá mechanismy, nemá zkušenost, tak jako máme my dospělí, aby mohlo čelit tomu útoku, který je tím pachatelem vedený na tu oběť. Takže to dítě jako oběť trestného činu je vlastně v mnohem horší a v těžší pozici, než by byl ten dospělák, protože nemá ty mechanismy k obraně, který ten dospělý má. Takže samozřejmě ta míra závažnosti u dětí je tímhle daná.“

4. Vnímáte osobně nějaký problém či překážku v práci s lidmi, které jsou spojené či zapojené do nějakého trestného činu dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

„Vnímám tam celou řadu překážek. Jedna z takových klíčových věcí, pokud se budeme bavit o zájmu dítěte a nějak jsme si je předem definovali, že to je věc, které se tady věnujeme, byť naše poradna je rozkročenější, věnujeme se původcům násilí, obětem násilí anebo trestné činnosti a potom dětem. Přeci jen Dětské krizové centrum tvoří obrovskou část naší práce, třeba 70%, kdybych to měl nějak definovat v číslech. To tedy znamená, že zájem dítěte je něco jako alfa-omega téhle poradny a když vy chcete

dosáhnout zájmu dítěte, tak to dítě má kolem sebe spoustu subjektů, které ten jeho zájem vidí rozdílným způsobem. Nějak zájem dítěte vidí tatínek, nějak maminka, nějak ho vidí OSPOD, nějak ho vidí soud, který zase vychází podle práva a nějak soudní znalec, nějak psycholog, ke kterému dítě dochází. Je tedy hodně proměnných, který tomu zájmu mohou pomoci, ale zároveň, které jsou překážkou, protože pokud je tam třeba sedm zájmů, tak nějakým způsobem musí dojít ke střetu. Zvláště v naší problematice, kdy dochází k opatrovnického řízení. Rodiče se nedovedou dohodnout na péči o dítě a je tam zaseto semínko nějakého potenciálně vleklého rodičovského konfliktu. Tak potom zájem dítěte hlídat a ošetřovat tak, abychom opravdu k nějakému oprávněnému zájmu došli, tak jak o tom mluví Úmluva o právech dítěte, jak o tom mluví zákon 359 a obecně tyhle ty úmluvy, které se zájmu dítěte věnují, tak tam potom dochází ke střetu. Takže jedna z těch komplikací, když se ptáte, je třeba multioborová spolupráce. Multioborová spolupráce znamená, že když řešíme například vleklý rodičovský konflikt, tak je hrozně důležité, aby spolupracoval poradna, kde rodiče čerpají poradenství nebo tam čerpají nějakou terapii. Děti tam mohou čerpat terapii, pokud se ten konflikt promítá do prožívání těch dětí. Zároveň je v tom státní správa zaangażovaná, která zase chrání podle zákona zájem toho dítěte a je tam přidělaný kolizní opatrovník. Může tam být právě důležitý potom i ten soud, soudní instance, která potom rozhoduje o výsledku, která hrozně potřebuje ty informace od těch všech subjektů, které jsou do toho zapojené. Tak, aby ten soud ve výsledku mohl adekvátně rozhodnout. Takže když je to tohle schéma, kde se pohybuje několik hráčů na tom poli, tak samozřejmě je hrozně důležité, aby byly sladění právě s cílem, aby zájem dítěte byl naplněný. Takže tam může docházet k třenicím, kdy jeden odborník to vidí takhle a druhý takhle, může docházet k tomu, že se jedna strana může připojit k zájmu jednoho z rodičů a potom třeba ingerovat proti druhému rodiči, tam je to samozřejmě vždycky o tom, kdo v té oblasti působí a jak je odborně zdatný. Jak vlastně dovede profesionálně vykonávat tu činnost, která je mu uložena, ať už je to OSPOD nebo je to soud, ať už jsme to my, nebo soudní znalci, ať jsou to jakkoli odborníci zapojení do toho systému. Takže jedna z komplikací je, že úplně ne vždycky se daří multioborová spolupráce, to je jedna věc a chybí, kdybych měl říct třeba jednu věc za mě, která chybí mě v tom systému, tak je to nějaký síťový pracovník, nebo síťář se mu říká, který propojuje právě ty informace od všech těch zúčastněných, když se vede třeba trestní řízení a je v něm dítě, který dovede dobře

odstínit to, aby tam nebyl nějaký informační deficit. Takže ten síťář, kdysi na to byly projekty, tady jsme měli i v Hradci síťáře, byla to taková schopná žena, která dovedla propojit všechny ty odborníky. Ale na to prostě teď nějakým způsobem nejsou prostředky, protože to byla projektová věc. Takže teď to stanovisko municipality je takové, že úplně prostředky na to nejsou, musel by být další projekt, aby se ten síťář zaplatil a ten to potom mohl dělat. Takže zkrátka ten síťář, ten tam chybí. A ještě si vezměte, aby se úplně všichni sladili, tak potom i v tom řízení ty rodiče mají třeba advokáty a ti advokáti mají taky velkou moc ovlivnit to řízení a oni můžou být osvícení, můžou pracovat skvěle. Nebo dělají svoji práci formalisticky tak, že prostě jdou vyhrát. A to pak taky nemusí být vždycky úplně zřetelný zájem dítěte na jedné straně, protože oni z principu ve střetu zájmů tím, že bojují za jednoho rodiče/ne dítě/, to znamená, že jejich roli /coby advokátů/, je to takhle dělat. Může dojít ke kolizi, takže mi přijde a ono se to děje, že advokáti, co působí v opatrovnickém řízení, nemají jednoduchou roli. A myslím si, že tam taky často dochází ke kolizím, kdy rodiče přijdou například na mediaci, kde se mají dohodnout o po rozchodovém nebo po rozvodovém styku a říkají tam, co po nich advokát chce. Kolegyně se jich pak ptá, jestli jim nevádí, že o něčem tak pro ně drahém, jako jsou jejich děti, nerozhodují oni, ale advokáti. A pak říkají „Aha, to nás nenapadlo“. Takže tím určitě nevyjadřují nic negativního směrem k advokátovi. Je celá řada velmi kompetentních advokátů, ale když vidím nějakou proměnnou, která by třeba někdy mohla pomoci zájmu dítěte, tak si myslím, že i dobrý advokát může. Ale jak říkám, oni jsou trošku ve střetu těch rolí, a to je zase systémová záležitost.“

5. Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení? Případně jak?

„Já jsem teď byl na konferenci v Praze, kterou pořádala Locika. To je organizace, která se dětem věnuje primárně. Řeší jakýkoliv traumata, který dopadají na děti, řeší děti v trestním řízení, zneužití, týrání, syndrom CAN a všechny tyhle věci. Locika je v tom jedna z nejlepších organizací, bych řekl, která u nás vůbec působí. A ta pořádala mezinárodní konferenci, kdy se tam řešila takzvaná Dětská advokační centra. To jsou místa, jako když si představíte tady tu naši poradnu, kde může být vyslyšáno dítě a kde můžou být pozvaní odborníci. Může tam se tam pozvat zástupce soudní soustavy, státního zastupitelství, může se tam pozvat vyšetřovatel. Ten výslech potom vede proškolený zkušený pracovník v oblasti psychologie prožívání těch dětí, který dovede ten

rozhovor vést tak, aby to dítě nějakým způsobem nebylo dále nebo znovu traumatizováno. Potom, aby se to nějak na ně negativně neprojevalo, to vlastně Braggy Gudbrandson, to je islandský zakladatel těchhle center pro děti, těch dětských advokátních center, v Čechách se to jmenuje Dětské advokační centrum. V těch dalších zemích, kde už se to založilo po Evropě, se to jmenuje jinak a v Americe vlastně je taky podobný schéma, tam to vzniklo úplně původně. Potom se spolupracovalo s dalšími zeměmi, kde se vlastně advokační centra pro děti začaly zakládat, a to právě založila Locika v Praze. To teď funguje rok, takže už můžou mít nějaký data o tom, jak to jako probíhá a tam opravdu jde o to, že je tam perfektně vybavená místnost - výslechová, která je příjemná pro to dítě a za stěnou tam můžou být ti odborníci, kteří potřebují vlastně ty informace pro trestní řízení. A nemusí potom to dítě vypovídat opakovaně. To je základní princip, co nejmíň výslechu je úplně ideální. Myslím si, že policie a byl bych v tomhle pozitivní, se hodně posunula od toho, co jsem mohl vidět, když jsem si tu problematiku historicky načítal, jak to bylo s výslechy dětí u nás v minulosti. Tak si myslím, že i ta policie udělala obrovský pokrok, školí sama profesionály vlastně z řad policie k těm výslechům a upravuje i ty výslechové místnosti, v každém městě dneska máte si myslím dosažitelný výslech v intencích tady toho myšlení. Takže myslím si, že tam ten prostor na straně policie je, to potom samozřejmě, že jsou jednotliví nekompetentní policisté, ale úplně stejně, jako jsou nekompetentní lidi třeba jako jsem já nebo jako kdokoli jiný může být nekompetentní, prostě advokát, soudce, psycholog, psychiatr kdokoli, jo, takže tam jako myslím si, že někdy trošičku i na tu policii je nahlíženo přísně v tom směru, že prostě si každý představí, že tam bude sedět nějaký drsný policajt a ten se bude s tím dítětem bavit jako s dospělým. Tak dneska si myslím, že už je to trošku jinde, ale excesy jsou, ale jak říkám, ty můžou být na všech stranách. Takže myslím si, že já vnímám pozitivní posun ze strany policie.“

6. Setkáváte se při práci s nějakými etickými dilematy?

„ Etických dilemat může být celá řada.“

A u Vás osobně?

„ Na mě konkrétně jako přímo žádné nedopadají, pokud teda se nebavím o možná jako banálnějších věcech, kdy mně chce někdo obdarovat z těch klientů a já to musím odmítat. Tak tam to úplně není dilema v tom smyslu, že my máme nějak metodicky

ošetřeno, jak to udělat. Protože když lidem pomáháte, tak pak mají tendenci to vracet, což je přirozeně lidem vlastní. Takže tam, ale to jsou dilemata spíš jako v téhle rovině. Ty ale máme nějak ošetřeny a vím, jak můžu reagovat. Nebo někdy má pozice není ideální, a to v tom, že nejsem psycholog, nejsem psychoterapeut, ale po celý den jsem na krizové lince. Tam, kde to lidé očekávají, takže tam já si musím hlídat profesionální rovinu. Že jim můžu poskytnout poradenství, sociálně právní poradenství, pokud oni nespádají do naší cílové skupiny, tak pro ně shledám ty zdroje, kde je třeba čerpat tu pomoc, když to nejde u nás. Můžu je odeslat k dalším odborníkům nebo jiným poradnám a tak. Já se nikdy nebudu pouštět do něčeho víc, než je poradenství a tak. I když lidé často volají a jsou to opravdu oběti, jsou to lidi v krizi, tak tam já možná můžu sám pro sebe najít nějaké dilema. Nikdy se nepouštím tedy práce, která mi není určená. Jo, ale jako dilema někdy člověk může mít, že jo, protože je to na hranici, ty lidi mají různý očekávání, je to prostě krizová linka. Ale zase etické dilema jako v pravém slova smyslu u sebe nemám nebo nemusím řešit. Ale spoustu jako problémů v etické rovině jako můžu vidět v té práci okolo zájmu dítěte, a to je trošku jiná rovina. Tam jak je to ta role advokátů, to je krásný etický problém, je to role někdy soudů, někdy role pěstounů v pěstounské péči, může být, jo a mohli bychom o tomto mluvit dlouho.“

7. Je dle Vašeho názoru dostačující prevence na toto téma? A co vnímáte jako nejúčinnější preventivní strategie?

„Určitě. Tak to je velké téma, a o tom bychom se mohli bavit možná hodiny. Takhle pokud se jedná o násilí, tak násilí ve společnosti, to je samozřejmě pro tu společnost hrozně těžké téma. Násilí na dětech je ještě těžší téma. Takže pokud bychom se bavili o tom, čemu my říkáme násilí v blízkých vztazích. Kdy jeden je teda původce toho násilí. Zase, než agresor říkáme raději původce a už to nestigmatizuje toho člověka tolik, jo, protože původce násilí se často nevidí jako agresor. Prostě vidí se jako normální člověk, který ale nereguluje adekvátně svoje emoce. Takže když se budeme bavit o tom násilí jako takovým – původci, oběti, a to, jak to společnost vnímá, tak samozřejmě, tam je taky řada dilemat. A ta společnost se toho násilí pořád jako trochu oprávněně bojí. Bojí se o něm mluvit. Bojí se na něj jako nahlížet. Právě už jenom, když vám říkám, že vlastně s původci pracujeme nebo když já řeknu komukoliv, že pracujeme s původcem násilí vlastně s těmi pachateli toho násilí, tak někdy zvedají obočí. Lidi říkají – proč právě s nimi. Jo? Pořád je to pro tu společnost těžké násilí nějak uchopit. Jsou země

Skandinávské, které s tím už pracují déle a je tam tradičnější demokracie, kde prostě už se na to násilí nahlíží jinak. To můžeme vidět u trestání dětí, kdy to, co je u nás možné, tak v Norsku je absolutně nemyslitelné. U nás tady dítěti někdo někde napláčá, tak spousta lidí na ulici, tak to spousta lidí ještě kvituje. Jo, tak si to zasloužilo, bylo protivné. No nevím, v Norsku by mohl kdokoliv na té ulici, kdo jde kolem, zavolat na orgán sociálně právní ochrany dětí, aby vyřešili to, proč trestá /neadekvátně/ matka nebo otec dítě na ulici. Takže to jsme úplně jinde. Jako v jiném světě řekněme, tedy zatím. Já neříkám nebo nevyjadřuji vůbec svůj subjektivní postoj k tomu, protože to je na jinou debatu. Samozřejmě my se inspirujeme tou Skandinávií a z povahy věci i tím Norskem. Jak na práci s tím původcem násilí, tak tam jsou skvělí odborníci, teď tam kolegové jedou do Norska za měsíc. Takže chtěli bychom jít blíž k té Skandinávií. Tady se to daří, tady vlastně trestání dětí je taky velký téma ve společnosti. Teď se podařily nějaký dílčí změny, takže není to trestný čin jako v některých zemích, když fyzicky trestáme dítě. Samozřejmě pokud ultra neadekvátně, tak je to potom týrání svěřené osoby. Ale tady není trestný čin, když dítě fyzicky trestáte. Ono to pomalinku k tomu směřuje, ale je to na složitou společenskou a odbornou debatu. Do toho bych se tady nepouštěl, ale vy jste se ptala na začátku na tu prevenci.

Když chceme dělat jakoukoli prevenci v téhle oblasti, tak musíme o násilí mluvit. Jo, to si myslím, že je klíčový pro tu prevenci, mluvit, pojmenovat a nebát se říct, že existuje ten původce násilí. Že je to třeba taky člověk, že třeba taky může přispět k uzdravení toho rodinného systému. Že často je to skvělý otec, byť nereguluje svoje emoce a tak dále, což ta společnost ještě úplně u nás na to nastavená není. Takže v tomhle to klíčový pro prevenci. Vůbec i o těch trestných činech na dětech mluvit. Určitě můžete úplně skvěle teďka vidět v praxi, jak účinná prevence vypadá u redefinice znásilnění. Kdy se podařilo redefinovat znásilnění tím pozitivním směrem, kdy už teda musí být vyjádřen odpor jasně, nesmí to jít vlastně přes nesouhlas a tak dále. Už to nemusí být jenom jako tak, jak to bylo v té původní právní úpravě. Je to posun, který zase přispěje té prevenci pro oběti tohoto násilí, v tomto případě znásilnění zase tím, že se nebudou bát ženy to násilí třeba hlásit, jo. Protože teď ho nahlásí, ty procenta jsou 4 nebo 7, to jsou takové jednotky procent. Zbytek to prostě nehlásí.

Dobře, ale co se u nás ještě docela vyskytuje z těchto trestných činů, tak je zanedbávání povinné výživy, myslíte, že na toto téma je dostačující prevence?

„Myslím si, že tam je taky posun v tom vnímání společnosti. Jako tohohle přechinu neplacení výživného. Protože tam samozřejmě, když to máme tak, že když se třeba do několika měsíců neplatí, stává se to trestným činem. Potom ten trestný čin je samozřejmě účinně postižitelný. Když ty lidi potom dostanou podmínku nebo nepodmíněný trest, pokud to má už tu závažnost charakteru opakování a tak dál. Tak to je určitě jedna část té prevence, že je to stíháno. Působí to nějakým způsobem účinně, ale to je jenom jedna část. Protože to, že někoho odsoudíme do vězení, a to vidíme o těch původců násilí, tak nevede vždycky k nápravě. Takže trest odnětí svobody je účinná, důležitá, nutná třeba součást jak s tím, kdo teda se tohohle dopouští, jak ho teda za to potrestat, aby viděl, že tohle se v té společnosti tedy nedělá, a že to bude mít tyhle ty dopad. To je jedna část, ale druhá část je, že to potom fungovat taky nemusí. A musí se hledat další nástroje, máme tu nějakou restorativní justici, máme tu alternativní tresty, jo, který třeba se můžou dávat, můžou být účinnější. Takže tomuhle já úplně nerozumím, nejsem teda právník, takže k tomu bych se nedovedl komplexně vyjádřit. Ale třeba já jsem tohle zažíval, když jsem pracoval s lidmi bez domova a měl jsem na starosti noclehárnu, kde oni trávili zimní mrazivé noci. A oni mi samozřejmě velmi často vyprávěli, že byli v odnětí výkonu trestu z důvodu neplacení výživného. A to byly tresty, který já jsem si předtím jako laik nedovedl představit. Že můžou být ve vězení několik let, třeba pán seděl tři roky a tak dále. Je tam samozřejmě vždycky míra té závažnosti, okolnosti jsou jako jedinečný, takže on toho měl za sebou asi víc. Opakoval to. Ale takhle se dostal na ulici, že byl v tom vězení, pak si nenašel práci a měl pět dětí, které nedokázal vlastně vyživovat adekvátně. Takže jemu se úplně zhroutil život a vlastně na začátku stálo neplacení výživného.

8. Jaké jsou důsledky těchto trestných činů pro oběti dle Vás?

„Jo. Tak ty důsledky jsou někdy i celoživotní. Záleží na každém jedinečným člověku, tak také na povaze toho, co se mu stalo. A samozřejmě ty oběti si nesou velký trauma. Snaží se s ním vyrovnat vlastními silami, někdy za pomoci kolegů. Ale promítá se jim to do života a protože ti lidé nežijí izolovaně, takže to jejich prožívání se promítá třeba do života celé té rodiny. Což si někdo třeba neuvědomuje, že to není jenom o těch lidech,

který si něco nesou. Ale vlastně nějak jsou tím definovány i ty vztahy celkově kolem nich, takže rozhodně ty dopady jsou obrovský. Někdy se daří těm lidem nějakým způsobem mobilizací vlastních sil, teda nějakého vlastního potenciálu plus terapie, se z toho někam dostat, j. A můžou se s tím pokusit nějak jako vyrovnat. Může se to i podařit, ale velmi často u těch velkých traumat, zvlášť třeba z dětství, si to ti lidi nesou.“

9. Jak se tyto dopady liší v závislosti na typu trestného činu, věku oběti a dalších okolnostech?

„ Tak určitě to je u těch dětí ta zvláštní zranitelnost. Nemají ty mechanismy, které můžou v sobě zmobilizovat, tak jako dospělí, jak jsem říkal ty prvky sebezkušenosti nebo obecně zkušenost. Vlastně tu vyjednávací pozici, kterou my máme jako dospěláci, ty děti prostě nemají. Ty děti jsou zvlášť zranitelný už tím, že jsou závislí na těch rodičích. Jsou závislí na tom, co je kolem nich, kdo je jim nejbližší. V té rovině, kdy se bavíme o nějakých dopadech a tak, tak tam samozřejmě už je důležitá závažnost těch dopadů u dospělých i u dětí. U dětí je velká.“

10. Co je pro Vás konkrétně nejtěžší při práci s osobami, které jsou nějakým způsobem zapojeny do trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

„ Asi se na to fakt dívám s tím, že my chceme pomoci a máme už taky nějaký schéma, který pan ředitel buduje dlouhý léta, vlastně dvacet let už. Jak těm lidem pomoci a snažíme se tady všichni vzdělávat a tak, takže snažíme se těm lidem a fakt jako tomu celku poskytnout i jako stejnou pomoc. Tady možná my máme tu výhodu oproti těm ostatním, například oproti intervenčnímu centru, který primárně pracuje s obětí, a ne s pachatelem, což je trošku jiný schéma práce. Ten náš pan ředitel se na to vždycky díval jako na celek. Proto původně pracoval s oběťmi, tahle poradna pracovala jenom s oběťmi násilí kdysi. Potom se tam ale nutně objevily ty děti těch obětí a postupně se tam objevil i ten původce. Takže vlastně to byla logická návaznost, takže tady víc, než kde jinde se snažíme na to dívat jako na celek a pracovat se všema. Mě zajímá, jak to vidí pachatel, jak oběť i jak to vidí děti, úplně stejně.“

11. Myslíte si, že by se měla zlepšit spolupráce mezi sociálními pracovníky a orgány činnými v trestním řízení vzhledem k dopadu na oběti? Případně jak?

„ Tak vždycky je prostor pro zlepšení. Už jsem se vyjádřil, že objektivně tam vidím pozitivní posun v práci policie, kdy opravdu se dbá na to, školi se ty lidi, jo, výsledky, jak probíhají u těch dětí, tyhle ty věci si myslím, že se posouvají dobrým směrem. Takže ta policie si myslím, že opravdu se vyvíjí taky dobrým směrem, jo, nebo jako můžu povrchně vidět s kolegy, co zažíváme v praxi okolo těch dětských obětí. Takže tam já vidím v tomto ohledu jako pozitivní roli překvapivě směrem k policii. Ale co u té policie třeba naopak nerad vidím, kdy jsem se s tím setkal i já osobně. Doprovázel jsem k výslechu oběť právě domácího násilí třeba nedávno. A to opravdu bylo vidět, když jsme prostě říkali, že jsem tam, protože je tady zákon 45 o obětech trestných činů. Který jim dává určitý právo, určitý status zvlášť zranitelného člověka stejně jako tomu dítěti. Stejně tak je zvlášť zranitelná oběť toho trestného činu a aby toho využila třeba žena, na kterou dopadlo násilí nebo muž. Policista tedy koukal rozpačitě a vy jste tu /jako zmocněnec oběti/ a stejně se Vás ptají, proč jste tady. Jo? Proč člověka doprovázíte? A zase to může být jednotlivec. Ale musíte chvílku vysvětlovat, že takový zákon je. Když se s tím ta paní původně na naši radu jako by v uvozovkách oháněla, no tak o tom vůbec nechtěli slyšet. Říkali: „ Tady se něco stalo a vy nám prostě půjdete vypovědět a my to budeme řešit, nebo nebudeme, jo? Takže tohle schéma, ale zase to může být jednotlivec, jo? Jeho kolega by třeba postupoval jinak, takže já opravdu k policii bych chtěl být nestranný a vidím i ten pozitivní posun. To bych chtěl asi říct. “

12. Jaké jsou možnosti pomoci obětem trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku? A jsou dle Vás dostačující?

„ Určitě nejsou dostačující. Už jenom důkazem je tohle Dětské krizové centrum. Je jediný defakto úplně tohoto typu v Královehradeckém kraji. Jsou tu ale skvělá další podobná centra, ale to jsou opravdu centra v jiných městech a krajích a je jich minimum. Stejně tak je to v Pardubickém kraji. Takže určitě ta síť minimálně pro děti jako oběti, tak ta by opravdu chtěla diametrálně proměnit, jo? Aby ty centra tady byly tři a ne jedno, takže to rozhodně nevnímám jako dostačující pomoc. A to se ne bavíme o dětské psychiatrické péči a tak dále. “

13. Jak a jakým způsobem oběti konkrétně pomáháte Vy, jako sociální pracovník/pracovnice?

„ Tak já jsem v roli koordinátora, takže ke mně vlastně přijde vždycky nový požadavek, ať už toho státu, může to být policie nebo policejní psycholog může doporučit té oběti třeba naši poradnu. Může to být i soud, kde na základě nějakého řízení nás můžou doporučit. Dále OSPOD, státní správa zase, která té oběti doporučí tu naši poradnu. Nebo nás kontaktuje jiný odborník, který je zaměřený jinak. Nebo ta oběť sama. Jo? Možností je spousta. A potom nám sem zavolá buďto ten odborný pracovník, nebo zástupce státní správy, jestli bychom měli místo pro pro takového člověka, kterému se tohle to stalo. Pak mi volá ten člověk, takže moje role je vlastně vyhodnotit, jestli spadá do naší cílové skupiny, protože my jsme cílově zaměřeni. Poskytujeme péči bezplatně a jsme vázání i prostě těm donátorům, abychom jim poskytovali za určitých podmínek, určité cílové skupině. To tak v sociálních službách je, pokud máte registrovanou sociální službu, kterou my máme. Jo? Takže my musíme vyhovět všem standardům a tak. Takže já zmapuji primárně cílovou skupinu, což oběť /násilí/ jednoznačně třeba je. A potom nabízím nebo odkryji to schéma .Co je ta největší potřeba té oběti, co se jí nejvíc promítá do toho života a tak. Zda to nezvládne bez pomoci /míněno mobilizací vlastního potenciálu/ a potom vytipuji konkrétního psychologa. Podle zase kapacity těch jednotlivých kolegů a oslovím ho. Ten mi to buď vezme nebo ten případ odmítne z důvodu třeba právě té kapacity. Tak jdu zase za jiným kolegou. Takže vlastně já propojuji ty klienty nebo zájemce o službu s těmi našimi odbornými pracovníky. A vedle toho samozřejmě jsem povinen znát ten zákon 45 a zákon 359. Takže často, ať to jsou rodiče, nebo jsou to oběti trestných činů, se ptají na tuhle sociálně právní problematiku, takže tam já jim poskytnu základní sociální poradenství. “

14. Jaké jsou podle Vás výzvy, kterým čelí sociální pracovníci při práci s lidmi, kteří jsou obětí trestných činů dle Hlavy IV zvláštní části trestního zákoníku?

„ Já si myslím, že pro spoustu pracovníků je právě výzva třeba pracovat s tím původcem násilí. Jo? Protože to je věc, je to nové u nás trošku. Byť pro mě ne, ale my to v tom žijeme. Ale když to říkám vám nebo někomu, tak určitě to není věc, kterou jste slyšela, že tady každý dělá. Možná si člověk představí, že ve vězení je nějaký pracovník nebo potom

návazný a probační služba. Ale to, že někde se pracuje i s tím, kdo ty děti bije anebo tu manželku bije, to je pořád u nás trošičku jako zastřený v té společenské debatě. Takže to je určitě výzva pro spoustu lidí i to vidím v praxi, i když se bavím s nějakými kolegy/odjinud zpraxe – ptají se například: „A s těma původcema? A co vy s nimi jako?“ A je to pro mě takový těžko uchopitelný, to je určitě velká výzva. Jo? Pro mě už menší. A zase, záleží na tom osobnostním nastavení, jací jsme, jakou máme sebe zkušenost a ta je hrozně důležitá při práci s těmi oběťmi. Aby člověk došel nějaký sebe zkušenosti. Aby se aktivně vzdělával, aby mohl rozumět tomu schématu, ve kterém ta oběť prostě je. Takže tady je samozřejmě velkým štěstím, že tady je celá řada kolegů, který nás jako pracovníky, co nejsme třeba psychologové, tak nás tady neuvěřitelně inspirující. Takže máme výhodu, ale věřím, že třeba práce s průvodcem násilí je pro spoustu sociálních pracovníků obecně velká výzva.“

15. Jak se dle Vašich zkušeností liší výskyt trestných činů dle hlavy IV trestního zákoníku v závislosti na typu klientů, s nimiž pracujete?

„No. Takhle ono se zase nabízí možná trošku z laického pohledu, že jako ti lidé jsou determinováni primárně tím sociálním prostředím, ve kterém jako se pohybují. Ale bohužel ta praxe, třeba našeho Dětského krizového centra, ukazuje, a to u vleklých rodičovských konfliktů a kdekoliv jinde, že tam vůbec nezáleží na vzdělání, penězích... Vlastně na ničem, stejně tak můžou týrat dítě zdánlivě velmi spořádaní rodiče, jako ho můžou týrat rodiče v sociální krizi, kteří mají špatný životní podmínky a tak. Samozřejmě, že existuje vazba, obecně v sociální práci existuje vazba mezi těžkými životními podmínkami a potom třeba neadekvátními reakcemi nebo inklinací k nim u těch lidí směrem k dětem nebo k sobě samým. Pokud se bavíme o rodině nebo že tito lidé mohou inklinovat k závislostem, kterým chtějí překonat tu situaci, ve které se nacházejí. Jo? Kdy oni vnímají, že ten stát jim třeba dostatečně nepomáhal nebo jim ty závislosti v tom brání a potom se ti lidé mohou dopouštět násilí samozřejmě. Jo. Takže tam nějaká vazba je, ale rozhodně to není jako a priori, že pokud žiju ve špatném sociálním prostředí, jsem násilník nebo tak to vůbec. A co se týče těch konfliktů rodičovských a tak, tak tam bohužel jsou to velmi často spořádaní a dobře situovaní rodiče, kteří vedou úplně stejnou válku, která dopadá na děti, jako vedou lidi z jiného sociálního prostředí. Hraje tady vždycky roli celá řada proměnných. Jo? Který nemůžeme nijak ovlivnit.“

**16. Jaké jsou hlavní faktory, které přispívají k páchání trestných činů v
klientském prostředí dle Vašeho názoru? (např. chudoba...)**

„Tam jde vždycky o jedinečnost prostě toho člověka, toho kontextu, vždycky záleží na tom kontextu. Že já vůbec nedovedu říct, že prostě je tam nějaká přímá souvislost na ose sociálně slabších nebo dobře situovaných. Vůbec to nedovedu definovat. Ani nechci vlastně, protože vždycky záleží na konkrétní osobnosti toho člověka, který se toho dopouští.“

**17. Jaké specifické rozdíly vnímáte mezi ženami a muži, kteří se dopouštějí
trestných činů dle Hlavy IV?**

„To si myslím, že žádný rozdíl prostě není a že to zase závisí prostě opět na člověku. Možná kdybyste šla za psychologem, který pracuje s oběti a s pachateli ženami a muži, že by vám řekl spoustu rozdílů.“